ÎNMORMÂNTAREA ŞI PARASTASELE CUVENITE

DIN SCRIERILE PĂRINTELUI
NICODIM MĂNDIŢĂ

Se tipăreşte cu binecuvântarea
Preasfinţitului Părinte **GALACTION**
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

Editura AGAPIS
Bucureşti
2004

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Cărticica de faţă este alcătuită la cererea multor cititori care şi-au exprimat dorinţa de a avea o lucrare de mici proporţii din care să cunoască ce trebuie să facă atunci când moare cineva din familie, care sunt parastasele şi soroacele lor şi ce însemnătate au toate acestea. Materialul este cules din lucrările Părintelui Nicodim, în cea mai mare parte din: „Priveghiul Creştinesc", la care nu am mai făcut trimitere, şi din „Vămile Văzduhului" vol. I. Am păstrat autentic conţinutul textului, dar pentru a înlesni pe cititori a fost nevoie de întocmirea a câteva capitole şi de aşezarea paragrafelor într-o anumită ordine, funcţie de desfăşurarea evenimentelor. Am cules câteva paragrafe şi din „Învăţătură de Credinţă Ortodoxă" ediţia 1952, şi câteva pagini instructive din „Vieţile Sfinţilor" (luna oct.). Câteva intervenţii ale noastre le-am făcut distinse prin citarea (n.r.) nota redacţiei.

În încheiere vă cerem iertare pentru tot ceea ce, ca oameni, am greşit.

REDACŢIA

Editura AGAPIS Str. Menţiunii nr. 7 Cod. poştal 72457 Sector 2 - Bucureşti Tel. 10/2410673

Tipografia Concordia S.R.L.

Şos. Pantelimon nr. 266 Sector 2 - Bucureşti I S B N. - 973 - 9434 -44-4

PĂCATUL ŞI MOARTEA

1. CE ESTE PĂCATUL?

Păcatul este orice fărădelege, nelegiuire, răutate. Păcatul este vrăjmaşul cel mai rău şi mai cumplit al omului păcătos. Dumnezeu n-a făcut nici păcat, nici moarte în lume. Păcatul a venit în lume prin neascultarea unora din îngerii revoltaţi împotriva lui Dumnezeu. Mai târziu, după crearea lumii materiale şi a primilor oameni, Adam şi Eva, păcatul şi moartea au venit prin neascultarea acestor protopărinţi ai noştri. Păcatul a fost şi este cel mai mare rău din lume, e pericol mare, certare, pedeapsă, nerodirea sufletelor, sfărâmare, neputinţă, întunecare, babilonie, somn rău, despuiere, stricăciune, sluţire, ca omul ce doarme, boleşte groaznic, ca omul mort.

2. CE ESTE MOARTEA?

Moartea este despărţirea sufletului omenesc de trupul omenesc, dezlegarea legăturilor trupeşti, risipirea stihiilor prin care toate membrele omeneşti stau în strânsă legătură, nelucrarea organelor şi a simţurilor omeneşti. După moarte sufletul omenesc nu mai este om, deşi rămâne nemuritor. Aşijderea, trupul omenesc, după moarte nu mai este om, ci un cadavru (Hronograf).

3. CUM AU INTRAT PĂCATUL ŞI MOARTEA ÎN LUME?

Păcatul şi moartea au intrat în lume prin zavistia diavolului, prin amăgirea Evei şi a lui Adam. „Printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea; aşa că moartea a trecut la toţi oamenii, pentru că în acela au greşit toţi” (Rom. 5,12).

4. DE UNDE VINE CUVÂNTUL MOARTE?

Cuvântul „moarte” pentru prima oară a ieşit din gura lui Dumnezeu, atunci când i-a dat poruncă lui Adam zicând: „Din toţi pomii din rai poţi să mănânci, iar din pomul cunoştinţei binelui şi a răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit” (Fac. 2, 16-17).

5. PRIN CÂTE STĂRI TRECE OMUL ÎN EXISTENŢA LUI?

Dumnezeu a rânduit ca omul, alcătuit din suflet şi trup,

să treacă prin trei stări diferite, care toate împreună constituie viaţa vremelnică şi veşnică a fiecăruia din noi, acestea fiind: 1) Viaţa din sânul mamei. 2) Viaţa de pe pământ. 3) Viaţa de dincolo de mormânt.

6. TOŢI OAMENII MOR?

Da, toţi oamenii mor; pentru că se nasc din Adam şi Eva, care căzând în neascultare de Dumnezeu au fost osândiţi.

7. CUM SE MAI POATE LĂMURI ACEASTA?

Aceasta se poate lămuri prin multe pilde. Precum dintr-un râu cu apa stricată, curge apă stricată şi murdară, tot aşa şi de la Adam cel căzut şi stricăcios, oamenii se nasc toţi stricăcioşi, păcătoşi şi muritori.

8. PENTRU CE MOARE OMUL?

Omul moare pentru că n-a rămas în ascultarea în care îl aşezase Dumnezeu (Fac. 2,17). Vrând a fi ce nu erau, a fi ca Dumnezeu, s-au semeţit, s-au umplut de slavă deşartă, (Is. Sir. Io; 12 13). „Omul - zice Sf. Vasile cel Mare - a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, însă păcatul i-a alterat frumuseţea chipului, împleticind sufletul în pofte pătimaşe” (Cuv. despre martiri). Prin moarte se întrerupe firul vieţii omului pe pământ ca să nu mai păcătuiască.

9. CUM AU MURIT ŞI MOR OAMENII?

Oamenii din toate vârstele, sexele şi stările mor astfel: Sufletul sau duhul iese din trup, se desparte de el, pe un timp îndelungat, până la sfârşitul lumii acesteia trecătoare, învierea obştească, până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos. După ieşirea sufletului, trupul rămâne mort, fără suflare, nemişcat, fără nicio simţire.

10. DUPĂ IEŞIREA DIN TRUP CE SE FACE CU SUFLETUL OMULUI?

După ieşirea din trup şi despărţirea de el, sufletul se duce la cer, sus, merge la Dumnezeu, Care l-a creat foarte bun, frumos şi minunat.

11. CE SE FACE CU TRUPUL OMENESC DUPĂ MOARTE?

Trupul omenesc după moarte se strică, fiindcă este făcut din trup stricăcios, din trupul lui Adam, cel zidit din ţărână, şi al Evei, din coasta lui Adam şi al perechilor de oameni stricăcioşi...

12. DE CE NU SE STRICĂ ŞI SUFLETUL OMENESC DUPĂ MOARTEA OMULUI?

Sufletul nu se strică pentru că e creat din suflarea lui Dumnezeu. „Atunci, luând Domnul Dumnezeu ţărână din pământ, a făcut pe om şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă şi s-a făcut omul fiinţă vie” (Fac. 2,7; comp. Eccl. 12, 7).

PREGĂTIREA PENTRU ÎNTÂMPINAREA MORŢII

1. CUM POATE OMUL SCĂPA DE ÎNGRIJOREAREA MORŢII SALE?

Omul poate scăpa de îngrijorările ieşirii din viaţa aceasta prin: Botezul Creştin Ortodox, împlinirea făgăduinţelor date la Sf. Botez, Sf. Spovedanie adevărată, Dumnezeiasca împărtăşanie cu Preasfântul Trup şi Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, prin dezbrăcarea de omul vechi şi îmbrăcarea cu omul cel nou (Efs. 4,22-24; Cols. 3,9-10).

2. CE GRIJĂ DE CĂPETENIE TREBUIE A AVEA OMUL ÎN VIAŢA SA?

Pentru a avea un sfârşit creştinesc, grija de căpetenie a fiecărui creştin dornic de mântuire este: a iubi pe Dumnezeu mai presus de orice... pe aproapele ca pe sine însuşi... şi pe vrăjmaşi (Mc. 12, 29-33; Mt. 5, 44-48). Biserica în rugăciunile ei, ne îndeamnă să cerem printre altele şi acestea: „înger de pace... milă şi iertare de păcate... sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără patimă, neruşinat şi răspuns bun la înfricoşata Judecată a lui Hristos”.

3. PENTRU CE TRIMITE DUMNEZEU OMULUI SLĂBICIUNI ŞI DURERI ÎNAINTEA MORŢII?

Dumnezeu adeseori trimite omului slăbiciuni, dureri, boli grele, ca omul să-şi aducă aminte de moarte şi să se pregătească creştineşte pentru intrarea în viaţa veşnică.

4. CUM TREBUIE A SE PREGĂTI CREŞTINUL ÎNAINTEA MORŢII SALE?

Creştinul, păstor sau păstorit, trebuie a se pregăti de moarte mărturisindu-şi păcatele şi împărtăşindu-se cu

Dumnezeieştile Taine. Atunci poate să-şi facă şi Sfântul Maslu.

5. CARE-I GRIJA ŞI DATORIA CREŞTINILOR DIN JURUL MURIBUNDULUI?

Grija de căpetenie a acestora este ca muribundul să moară îngrijit: spovedit, împărtăşit, cu lumânare aprinsă în mâini, împăcat cu Dumnezeu, cu semenii săi şi cu sine însuşi. Creştinul astfel pregătit îşi poate aştepta şi întâmpina moartea cu mai multă seninătate şi curaj. Pregătirea aceasta se numeşte în popor şi grijanie. Trecerea din această viaţă trecătoare în cea veşnică, fără această preţioasă pregătire, este ca un întuneric mare ce se lasă peste toţi neglijenţii, un păcat greu ce cuprinde pe toţi cei care au lăsat pe muribund să moară negrijit.

6. CUM TREBUIE A SE PREGĂTI CREŞTINUL AMENINŢAT DE MOARTE NĂPRASNICĂ?

Creştinul ameninţat de boală grea sau de moarte năprasnică, trebuie a se mărturisi cât va putea mai bine, mai amănunţit şi mai cu folos şi a se împărtăşi. De nu i se va putea da Dumnezeiasca împărtăşanie să i se dea jumătate de împărtăşanie, (adică Sf. Agheasmă Mare) şi să i se aprindă candelă şi lumânare înaintea Sfintelor Icoane.

7. DE CE ESTE ATÂT DE TREBUINCIOASĂ SPOVEDANIA ŞI ÎMPĂRTĂŞIREA PE PRAGUL MORŢII?

Pentru că mărturisirea păcatelor, mai mult decât oricând în cursul vieţii, aduce celui pe moarte iertarea acestor păcate, liniştirea cugetului, împăcarea cu Dumnezeu şi cu semenii pe care îi va fi nedreptăţit, urât sau păgubit cu ceva, sau cu care va fi fost certat. Cât priveşte Sf. Împărtăşanie, ea fiind arvuna vieţii veşnice şi chezăşia învierii (Ioan 6,54), alcătuieşte merindea cea mai scumpă şi mai de pe urmă, de care niciun creştin nu trebuie lipsit şi pe care mortul o ia cu sine pe drumul cel lung al veşniciei. Aşa ne povăţuiesc Sf. Părinţi adunaţi în Soborul cel dintâi din toată lumea (Niceea, 325), în cel de al 13-lea canon al lor: „Iar pentru cei ce pleacă (din viaţă), să se păzească şi acum legea veche şi canonicească, încât dacă pleacă cineva, să nu fie lipsit de merindea cea mai de pe urmă şi cea mai trebuincioasă...” (Sf. Grigore de Nyssa, can. 5). Sfântul Trup şi Sânge va fi pentru sufletul celui răposat cel mai bun

tovarăş, scut şi apărător în faţa Tronului Judecăţii (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 362).

8. POATE ŞTI OMUL CÂND VA VENI MOARTEA?

Nu poate şti. Numai singur Dumnezeu o ştie (Mt. 24, 42;25,13). Aceasta o pot afla numai unii din oamenii buni, drepţi, plăcuţi lui Dumnezeu, luminaţi, cărora Dumnezeu le descoperă. Ceilalţi oameni, înnegriţi de felurite păcate, nu pot şti apropierea ceasului morţii lor, decât numai prin slăbiciunile şi durerile cumplite care-i cuprind înaintea morţii lor.

9. PENTRU CE DUMNEZEU N-A LĂSAT, CA OMUL SĂ ŞTIE ZIUA ŞI CEASUL MORŢII LUI?

Pentru folosul lui. Mai întâi, pentru ca de ar şti omul ziua cea mai de pe urmă a morţii sale, apoi s-ar boteza la sfârşitul vieţii lui. Al doilea, mulţi dacă ar şti că mâine mor, ar face mulţime de răutăţi vrăjmaşilor lor, ba chiar s-ar desfăta în sângele lor, fiind disperaţi că nu mai au de vieţuit în lume. Aşadar prin acea neştiinţă, scapă de multe rele. Al treilea, oamenii mult iubitori de sine, de ar şti când au să moară, s-ar strica de cap îngrijindu-se, tulburându-se şi disperându-se. Al patrulea, de ar şti oamenii sfârşitul lor, drepţii n-ar avea atâta plată pentru prigoanele, primejdiile şi ispitele ce suferă, socotindu-se că ştiind că n-au să moară atunci, ci mai pe urmă, după ani de zile, pentru aceea nu le este jale de viaţă, nici de trupurile lor. Astfel: de vor birui primejdiile şi nu vor muri, neştiut fiind sfârşitul lor, şi dându-se pe sine primejdiilor fără a se întrista, ei se îmbracă strălucit în virtutea cea după Dumnezeu. Astfel, de pildă: cei trei tineri, pentru aceasta sunt mai lăudaţi şi mai vrednici de mirare; pentru că deşi nu ştiau că vor birui, sau că vor stinge para focului cuptorului ars înşeptit, şi de vor mai fi vii după aceea, nu s-au închinat chipului ridicat de Nabucodonosor (Dan. 3,16-18).

10. CREŞTINII ÎŞI POT PRELUNGI VIAŢA PRIMEJDUITĂ, PRIN AJUTORUL BISERICII LUI DUMNEZEU?

Tuturor ne este cunoscut că: Biserica a rânduit şi rânduieşte creştinilor, ca în orice fel de strâmtorări şi primejduiri să ceară ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciuni. Biserica are rugăciuni şi cereri felurite pe cât sunt de multe

feluritele nevoi şi primejdii. Ea are rugăciuni ce se zic în timp de boli grele, molipsitoare şi de morţi năprasnice, în timp de foamete mare şi de îngroziri cumplite, în timp de secetă şi de multă ploaie, pentru cei ce sunt sub blesteme, pentru cei legaţi cu jurământ, pentru dezlegări de blestem, rugăciuni la bolnavi, care nu pot dormi, dezlegări pentru toate păcatele, rugăciuni la casa care se supără de duhuri rele şi la cei bântuiţi de rele. Râurile rugăciunilor bisericeşti, care curg de la Altare, ies din malurile lor, se revărsă peste câmpiile comunelor creştine. Străzile, şoselele, drumurile, ţinuturile, munţii, dealurile, dumbrăvile, toate trebuie să se umple de rugăciunile Bisericii lui Dumnezeu. Aerul pângărit adeseori prin vorbe murdare, cântece curveşti şi măscăriciuni, trebuie a se curăţi prin rugăciuni însoţite de mireasma tămâierilor şi a smirnei. Astfel, prin credincioşia şi evlavia preoţilor şi a poporului drept-credincios, cei primejduiţi de moarte înfricoşată în felurite forme, dobândesc prelungirea vieţii lor, ca odinioară Ezechia, împăratul Ierusalimului (4 Împ. 20,5-6; 18,5-6).

11. SE DEOSEBEŞTE MOARTEA DREPTULUI DE MOARTEA PĂCĂTOSULUI?

Da. Şi încă mult, foarte mult. Sfânta Scriptură ne grăieşte despre aceasta, zicând: „Sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu şi chinul nu se va atinge de ele. În ochii celor fără de minte drepţii sunt morţi cu desăvârşire şi ieşirea lor din lume li se pare o mare nefericire, şi plecarea lor dintre noi un prăpăd, dar ei sunt în pace. Chiar dacă în faţa oamenilor ei au îndurat suferinţe, nădejdea lor este plină de nemurire. Fiind pedepsiţi cu puţin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare şi i-a găsit vrednici de El. Ca pe aur în topitoare aşa i-a lămurit şi ca o jertfă de ardere întreagă i-a primit. Străluci-vor în ziua răsplătirii şi ca nişte scântei care se lăsă pe mirişte aşa vor fi. Judeca-vor neamurile şi stăpâni vor fi peste popoare. Domnul va împărăţi întru ei în veci... Nelegiuiţii vor fi pedepsiţi după cugetul lor viclean, pentru că nu le-a păsat de cel drept, iar de Dumnezeu s-au depărtat” (Înţ. Sol. 3,1-10).

12. CUM ESTE MOARTEA DREPTULUI?

Moartea dreptului e foarte plăcută, senină, frumoasă şi fericită. Sufletul dreptului, care cu mila lui Dumnezeu s-a

ostenit a-L avea pe El în minte, în cuvânt şi în faptă, moartea este bună şi plină de bucurii şi veselii veşnice. Îndată ce s-a despărţit de trup, este primit de îngerii luminaţi care îl păzesc şi-l duc în regiunile pline de lumină şi fericire. Aceasta-i şi firesc, pentru că sufletele drepţilor se găseau împreună cu îngerii chiar de când erau aici pe pământ.

13.CUM ESTE MOARTEA PĂCĂTOSULUI?

Moartea păcătosului este groaznică, cumplită, înspăimântătoare, pentru că a vieţuit în lumea aceasta trecătoare, ca un vrăjmaş al lui Dumnezeu. „Când sufletul păcătosului părăseşte trupul, - zice Sf. Macarie Alexandrinul - un mare mister se produce. O armată de demoni şi de puteri întunecoase înconjoară pe suflet şi-l duc în domeniul lor. Nu trebuie să ne mirăm de aceasta. Dacă omul, fiind pe pământ, le-a dat ascultare şi s-a făcut sclavul lor, el cade cu atât mai mult în puterea lor, când părăseşte lumea aceasta".

14.CE SE LUCREAZĂ ÎN JURUL OMULUI LA MOARTEA LUI?

La despărţirea sufletului omenesc de trupul lui, îngerii cei buni şi cei răi se înfăţişează înaintea sufletului. Vederea îngerilor răi, nemilostivi, cauzează sufletului o tulburare groaznică şi nesfârşită. Însă va afla o mare mângâiere în vederea şi protecţia îngerilor celor buni. Faptele bune ale omului şi o conştiinţă curată, sunt în acel moment o mare bucurie şi un mare ajutor pentru om. Ascultarea, smerenia, răbdarea şi faptele servesc de mare sprijin sufletului care urcă spre Domnul, într-o mare bucurie, însoţit de îngerii cei buni. Sufletul pasionat, păcătos, murdar, este îmbrâncit la iad de îngerii cei răi şi nemilostivi, unde va urma a suferi veşnic (Sf. T. Studitul). Într-o zi doi îngeri se arată Sfântului Macarie Alexandrinul. Unul din îngeri îi zise: „Sufletul unui păcătos, sau al unui drept, este cuprins de spaimă la vederea urâcioşilor, fioroşilor, răilor şi nemilostivilor îngeri. El aude plângerile şi suspinurile celor ce-l înconjoară, dar nu poate rosti o vorbă, nici a scoate un sunet de glas. El e tulburat, cugetând la îndelungatul drum ce are să facă, la noul fel de viaţă ce are să ducă şi la despărţirea sa de trup" (Sf. Macarie Alex.). „Puterile Dumnezeieşti stau în faţa duhurilor necurate. Îngerii luminaţi înfăţişează cugetările cele bune ale sufletului pe când acesta plin de groază stă în mijlocul îngerilor şi al

demonilor, aşteptând îndreptăţirea şi scăparea sa, sau osânda şi pierderea sa...” (Chiril al Alexandriei).

15.CINE ŞI CUM SE DESPARTE SUFLETUL DE TRUP?

Sufletul este despărţit de trup de către moarte sau îngerul morţii. „Cum pot să-ţi spun - povesteşte Cuv. Teodora Sfântului Grigorie - de suferinţa fizică şi simţământul de apăsare ce simt cei ce mor? Starea sufletului în timpul despărţirii sale de corp este asemenea situaţiei oricăruia ce ar cădea gol în mijlocul flăcărilor şi s-ar simţi redus în cenuşă. Când sosi ora morţii mele, duhurile cele rele mă încunjurară din toate părţile. Unele mugeau ca nişte fiare, altele lătrau precum câinii, altele încă urlau ca lupii. Ele urlau fioroase, mă ameninţau, se pregăteau a se arunca asupra mea şi scrâşneau cu dinţii, privindu-mă. Eram nimicită de groază, când deodată, am văzut doi îngeri ce stăteau la dreapta patului meu şi vederea lor îmi dădea îndrăzneală. Atunci demonii se depărtară puţin de patul meu... În fine, veni moartea grozav de urâtă. Ea se aseamănă omului, însă nu are carne şi nu se alcătuieşte decât din oase omeneşti. Ea a adus cu sine mai multe instrumente de tortură: săbii, săgeţi, lănci, seceri, furci, securi şi altele. Sufletul meu a început a tremura de frică. Sfinţii îngeri au zis către moarte: „Fă-ţi curând slujba ta şi scapă foarte încetişor acest suflet de legăturile trupeşti, căci nu are o mare povară de păcate”. Moartea s-a apropiat de mine, a luat o secure şi mi-a tăiat mai întâi picioarele, apoi braţele; apoi, cu ajutorul altor instrumente, ea a slăbit toate mădularele mele şi le-a despărţit una de alta din încheieturi... Am pierdut braţele, tot corpul meu era mort şi nu puteam să mă mişc, ca şi cum ar fi încetat de a mai fi al meu. După aceasta, ea pregăti o băutură într-un vas pe care-l apropie de buzele mele şi mă făcu să o beau cu sila. Acea băutură era atât de amară, că sufletul meu nu a putut să o suporte. El s-a înfiorat şi s-a aruncat afară din corp, smulgându-se cu sila... Îngerii l-au primit în braţele lor. Când m-am întors am văzut trupul meu ce zăcea acolo neînsufleţit şi îl priveam ca pe un veşmânt de care m-am dezbrăcat şi mă miram foarte mult. Îngerii mă ţineau şi demonii s-au apropiat de noi, arătând păcatele mele. Îngerii adunau faptele mele cele bune făcute în viaţa mea, cu

ajutorul lui Dumnezeu, şi din mila Lui le-au găsit şi se pregăteau să le pună în cumpănă în faţa faptelor mele celor rele" (V. Rep. pg. 20-21).

16. CUM SE FACE CÂNTĂRIREA FAPTELOR OMENEŞTI ÎNAINTEA LUI DUMNEZEU?

Harul lui Dumnezeu, prin oamenii luminaţi de El, ne încredinţează că, după ultima suflare a omului, faptele lui sunt puse în cumpănă.

a. Dacă partea dreaptă ridică pe cea stângă, sufletul este primit în Rai în Împărăţia Cerurilor, în mijlocul îngerilor.

b. Dacă amândouă părţile cumpenei sunt deopotrivă, atunci fireşte, Mila lui Dumnezeu capătă biruinţa.

c. Dacă cumpăna pleacă spre stânga, dar nu mult, Mila lui Dumnezeu încă plineşte lipsă.

d. Când faptele rele pleacă prea mult în stânga, judecata cea mai dreaptă rosteşte hotărârea după păcatele săvârşite (V. Rep. p. 22).

CUM PREGĂTIM PE RĂPOSAT PENTRU ÎNMORMÂNTARE?

1. PENTRU CE SE PUNE LUMÂNAREA APRINSĂ ÎN MÂNA MURIBUNDULUI?

Lumânarea aprinsă se pune în mâna muribundului pentru a arăta că viaţa acestui creştin, botezat şi îmbrăcat în Hristos, a fost o lumină pentru semenii săi. Că el a urmat cuvântul Domnului: „Voi sunteţi lumina lumii... aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să mărească pe Tatăl vostru Care este în ceruri... " (Mt. 5,14-16). Credincioşii văd în lumânarea aprinsă din mâna luminatului muribund: Lumina lui Hristos, care luminează tuturor. Văd lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume, în lumea Împărăţiei Sale... Văd pe Cel ce a zis şi zice pururea în Evanghelia Sa: „Eu sunt lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina Vieţii" (1 Ioan 1, 2; Ioan 8,12; 2 Cor. 4, 4-6). Văd lumina din lumina lui Hristos. Lumânarea aceasta ne reaminteşte de pilda celor cinci fecioare înţelepte, care au întâmpinat în miezul nopţii luminat

pe Mirele lor (Mt. 25,1-13).

2. CE ÎNSEMNĂTATE ARE PROSOPUL (PÂNZA ALBĂ) LEGAT LA STREAŞINA CASEI?

Bucata de pânză albă legată la streaşina casei, înseamnă biruinţa Domnului nostru Iisus Hristos asupra păcatului, diavolului, morţii şi a iadului. Aripile sufletului răposatului în chipul păsărilor zburătoare.

3. PENTRU CE SE TRAG CLOPOTELE DUPĂ RĂPOSARE?

Tragerea clopotelor, după moartea răposatului şi la înmormântarea lui, vesteşte creştinilor ca un membru dintre ei s-a despărţit din mijlocul lor şi-i îndeamnă a se ruga pentru sufletul lui. În acelaşi timp, ele aduc aminte tuturor, că ceasul acesta al morţii va veni peste fiecare din noi. Tragerea clopotelor înseamnă trâmbiţa îngerească, ce are să-i cheme pe toţi din morminte, la înfricoşata Judecată Universală. „Nu vă miraţi de aceasta, căci vine ceasul în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu... Şi vor ieşi cei ce au făcut fapte bune întru învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele întru învierea judecăţii" (Ioan 5, 28-29).

4. DE CE SE SPALĂ TRUPUL RĂPOSATULUI CU APA?

Trupul răposatului se spală peste tot cu apă, după rânduiala creştinilor apostolici (F. Ap. 9, 37) şi apoi se şterge. În unele părţi se unge cu untdelemn la toate încheieturile, poate în amintirea ungerilor lui de la Botez şi Mirungere ca: proroc, preot şi împărat tainic în Hristos. Spălarea trupului răposatului se face spre reamintirea că trupurile drepţilor vor învia în mărire, după sfârşitul acestei lumi trecătoare (I Cor. 15, 4-44). Spălarea trupului răposatului înseamnă curăţia sufletească a creştinului, în care sufletul său se va înfăţişa înaintea Dreptului Judecător, pentru a fi judecat şi răsplătit după faptele sale. „Iată, vin curând şi plata Mea este cu Mine, ca să dau fiecăruia după faptele lui" (Apc. 22,12). Spălarea trupului răposatului se face după pilda Domnului Hristos, al cărui Trup a fost spălat cu apă, zice Sfântul Ioan Gură de Aur. Aceasta mai înseamnă: cinstirea, dragostea rudeniilor către răposat şi dorinţa lor ca trupul lui să fie în curăţenie înaintea Domnului.

5. PENTRU CE SE STROPEŞTE TRUPUL

RĂPOSATULUI CU AGHEASMĂ?

Trupul răposatului se stropeşte cu agheasmă mică, arătând dorinţa casnicilor, rudelor, prietenilor şi cunoscuţilor ca sufletul răposatului să se înfăţişeze sfinţit la înfricoşata Judecată particulară şi universală.

6. DE CE SE ÎNCHID OCHII RĂPOSAŢILOR DUPĂ CE MOR?

Ochii răposaţilor creştini se închid şi li se leagă fălcile arătând că ei dorm un somn, mai lung decât cel obişnuit, până după sfârşitul lumii acesteia trecătoare, până înaintea venirii Dreptului Judecător, Care va judeca toată lumea (Ioan 5, 24-29).

7. CE ÎNSEMNĂTATE ARE UNGEREA RĂPOSATULUI MIREAN CU UNTDELEMN?

Ungerea cu untdelemn a încheieturilor trupului răposatului mirean, înseamnă milostivirea pe care o va avea Dreptul Judecător cel Atotbun şi drept, faţă de el.

8. CE ÎNSEMNĂTATE ARE ÎMBRĂCAREA RĂPOSATULUI CU CĂMAŞĂ CURATĂ?

Cămaşa curată (de la Sf. Botez, dacă şi-a păstrat-o) se îmbracă după pilda Domnului Hristos, Care a fost înfăşurat în giulgiu curat, nou. Aceasta înseamnă înnoirea răposaţilor, după învierea cea de obşte.

9. CE ÎNSEAMNATATE ARE ÎMBRĂCAREA RĂPOSATULUI CU HAINELE NOI, CURATE?

Îmbrăcarea răposatului cu haine noi şi curate, ne reaminteşte că Mântuitorul, după ce a murit şi a fost coborât de pe Cruce, a fost înfăşurat cu giulgiu curat, nou, şi pus în mormânt. Aceasta mai înseamnă şi înnoirea noastră după învierea Mântuitorului.

10. DE CE SE ÎMBRACĂ RĂPOSAŢII ÎN FELURITE HAINE NOI, SPECIFICE RANGULUI, PROFESIEI ŞI MISIUNII CE EI AU ÎNDEPLINIT ÎN ACEASTĂ VIAŢĂ?

Răposaţii îmbrăcaţi, fiecare după starea şi slujba lor, în haine, uniforme şi veşminte lumeşti, militare, bisericeşti... înseamnă: credinţa noastră în învierea morţilor, în Judecata particulară şi universală, la care fiecare din noi are să dea seamă, dacă şi-a împlinit sau nu chemarea sa pe pământ. Îmbrăcarea trupurilor răposate cu haine noi, curate, închipuie veşmântul cel nou al nestricăciunii cu care vor învia

la ziua Judecăţii (I Cor. 15, 42-44).

11.CE ÎNSEMNĂTATE ARE AŞEZAREA MÂINILOR RĂPOSATULUI PE PIEPT ÎN FORMA CRUCII?

Aşezarea creştinului pe pat, pe masă, pe catafalc, în sicriu... ne reaminteşte că el a încetat a mai lucra, că el doarme cu trupul somn veşnic, până la învierea obştească, acoperit cu puterea Sf. Cruci. Mâinile aşezate pe piept în chip de rugăciune, înseamnă că răposatul îi roagă pe toţi mai întâi să-l ierte, apoi să se roage pentru iertarea păcatelor lui şi odihna veşnică.

12.PENTRU CE SCOT PE MORŢI DIN CASĂ ŞI DIN BISERICĂ CU PICIOARELE ÎNAINTE?

Pentru că natura a dispus ca omul să intre în lumea aceasta cu capul şi să iasă cu picioarele.

13.PENTRU CE SE AŞAZĂ TRUPUL RĂPOSATULUI ÎN SICRIU, ŞI CU FAŢA SPRE RĂSĂRIT?

Trupul răposatului se aşază în sicriu, pentru a fi ocrotit de greutatea pământului, înainte de putrezire. Aşijderea pentru că trupul răposatului se află sub acoperământul Celui Preaînalt, se odihneşte sub umbra Celui Atotputernic (Ps. 90). Se aşază cu faţa la răsărit, ca şi la Botez, pentru că dinspre răsărit a venit Hristos, Lumina cea adevărată şi tot dinspre răsărit va veni El la Judecata viitoare (Mt. 24, 27; 1. c. o. pg. 364). Răposatul se mai aşază cu faţa spre răsărit acasă, în biserică şi în mormânt pentru că nemaiputând a se ruga lui Dumnezeu cu gura, să se roage lui Dumnezeu măcar cu starea sa.

14.CE ÎNSEAMNĂ PÂNZA ALBĂ, LUNGĂ, CU CARE SE ACOPERĂ TRUPUL RĂPOSATULUI?

Trupul răposatului acoperit cu pânză albă, lungă, de la creştetul capului până la tălpile picioarelor, arată că răposatul se află sub acoperământul Bisericii şi al Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. Aceasta închipuie curăţirea sufletească a răposatului. Dacă pânza e crijma (bucată de pânză nouă în care naşa înfăşoară copilul la botez, după ce este scos din cristelniţă) păstrată de la Sf. Botez, închipuie curăţia sufletească dobândită prin păstrarea până la moarte a dreptei credinţe creştineşti, după garanţia data la Sf. Botez.

15.DE CE SE PUNE CRUCE DE CEARĂ, LEMN,

METAL, ÎN MÂINILE RĂPOSATULUI CREŞTIN?

Pentru a arăta că el a vieţuit creştineşte şi lui Hristos şi-a dat sufletul său... Că „Crucea este păzitoarea a toată lumea. Crucea este podoaba Bisericii. Crucea este stăpânitoarea stăpânitorilor. Crucea este întărirea credincioşilor. Crucea este slava îngerilor şi a dracilor rană" (Svc tilna zilelor săptămânii miercuri şi vineri). Hristos este nedespărţit de Cruce. Crucea este „Semnul Fiului Omului" (Mt. 24, 30). Crucea este Altar Dumnezeiesc, sfinţenie mare. Crucea are în sine mari puteri Dumnezeieşti. Varsă peste aleşi binecuvântare (Fac. 48), salvează de pierzare (Ies. 12, 1-29). Zdrobeşte oştile vrăjmaşilor (Ies. 17,8-16) şi „salva pe israeliţi de muşcăturile ucigătoare asupra văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi" (Tropar glas 8 la Sf. Maslu). Crucea este o putere mare a lui Dumnezeu (1 Cor. 1,18-25). Sf. Apostoli şi toţi Sfinţii s-au lăudat în Crucea Domnului (Gal. 6,14). Privitor la aceasta, Mântuitorul ne spune: „Cel ce voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia Crucea să şi să-mi urmeze Mie!" (Mc. 8,34). Aici este vorba în primul rând de Crucea din suflet, ca luptă împotriva plăcerilor păcătoase, a păcatelor, ca purtare a necazurilor... dar lupta şi necazurile le poartă omul, gândind la Crucea lui Hristos, prin care a biruit El păcatul. La acestea şi la multe altele cugetând după dreapta socoteală, noi privim la Crucea lui Hristos, la datoria de a purta în suflet, de a fi cu recunoştinţă faţă de El şi de a lupta contra patimilor şi a păcatelor. Crucea lui Hristos a fost, este şi va fi pururea, scut şi armă împotriva îngerilor răi, necuraţi, nemilostivi, care caută să ia sufletele morţilor. Crucea de pe pieptul răposatului înseamnă steagul de biruinţă sub care a vieţuit el şi în speranţa căruia se va odihni (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 122-123).

16. CE ÎNSEAMNĂ TOIAGUL DIN CEARĂ DE ALBINE?

Toiagul sau lumânarea din ceară curată de albine, supranumit şi toiagul călătorului, preînchipuie sprijinul şi lumina neînserată pentru sufletul răposatului în vremea călătoriei, adică a trecerii lui din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer. Toiagul se aduce de la Biserică acasă, a treia zi se dă de pomană cu colac.

17.CE ÎNSEAMNĂ SFÂNTA ICOANĂ DE PE PIEPTUL RĂPOSAŢILOR? Icoana sfântă de pe pieptul răposatului înseamnă dreapta credinţă sau ortodoxia răposatului. Icoana cu praznice împărăteşti, (învierea Domnului ş. a.) ne grăiesc tainic că creştinul îşi dă duhul lui Hristos, Căruia i se încredinţează după răposarea lui. Icoana patronului său înseamnă că acest patron luminat din înălţime îl va apăra şi în viitor, îi va fi mijlocitor înaintea Domnului Dumnezeu. Crucea (dacă i se pune pe piept), înseamnă arma asupra diavolului, steagul de biruinţă sub care a vieţuit şi în speranţa căruia va odihni în pace.

18.CE ÎNSEAMNĂ CUNUNA RĂPOSATULUI?

Cununa aceasta înseamnă vrednicia în lupta cea bună cu care în toată viaţa s-a luptat cu duhurile rele, cu păcatul, cu lumea zăcândă în cel rău. A murit cu speranţa că va primi cununa cerească, după milostivirea lui Dumnezeu şi mijlocirea Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, a Sf. Ioan Botezătorul şi a tuturor Sfinţilor. Răposatul creştin drept-credincios încununat, ne şopteşte tainic, lin, cu Sf. Ap. Pavel: „Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit. De acum mi s-a gătit mie cununa dreptăţii, care îmi va da mie Domnul, Judecătorul cel Drept, în ziua aceea şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea Lui” (2 Tim. 4, 7-8 s. a.).

19.OARE SE POATE ACOPERI CU PĂLĂRIE SAU CU CĂCIULĂ CAPUL MORTULUI CÂND ÎL DA ÎN GROAPĂ?

Nu. Fiindcă răposatul are pe piept icoana Domnului Hristos, pe corp rugăciunea de dezlegări şi pe cap cununa cu care va sta înaintea Domnului. Acelea să le dea de pomană unui lipsit, pentru sufletul răposatului.

20.CE ÎNSEMNĂTATE AU VERDEAŢA ŞI FLORILE LA MORT?

Verdeaţa şi florile aduse şi puse împrejurul mortului ne grăiesc tainic că, deşi moartea este fioroasă, îngrozitoare şi foarte neplăcută, totuşi ea este calea către viaţa veşnică şi pururea neveştejită. În viaţa veşnică pururea este viaţă plăcută, dezvoltare minunată, activitate măiestrită şi bucurii însufleţite la vederea Feţei lui Dumnezeu.

21.CE ÎNSEMNĂTATE ARE OGLINDA ACOPERITĂ

CU BASMA ÎN TOT TIMPUL CÂND RĂPOSATUL ESTE ÎN CASĂ?

Oglinda acoperită cu basma sau pânză subţire înseamnă: întristarea, tânguirea, plângerea celor vii, care de scârbă nu doresc să se privească în oglindă. Ei, cu toţii, îşi întorc privirile către cel răposat.

22. UNDE SE AFLĂ SUFLETUL RĂPOSATULUI DUPĂ DESPĂRŢIREA LUI DE TRUP?

După ce taina morţii se săvârşeşte, duhul (sufletul) omenesc se desparte de trup. Timp de două zile, sufletul locuieşte încă pe pământ. El umblă împreună cu îngerii împrejurul casei sale, prin acele locuri unde avea obiceiul a grăi cele bune, a susţine adevărul şi a face fapte bune. El petrece pe lângă casă, unde s-a despărţit de trup, şi pe lângă sicriu, unde odihneşte trupul lui. Apoi, după chemarea Mântuitorului, care a înviat a treia zi după moarte, tot sufletul trebuie să urce sus la cer, spre închinarea înaintea Domnului, Dumnezeului întregului univers. A treia zi după moarte, trupul răposatului este prohodit şi înmormântat. În acelaşi timp, când trupul este coborât în mormânt şi se acoperă cu pământ, sufletul se urcă la cer.

23.SUFLETUL OMENESC DUPĂ RĂPOSARE SUFERĂ VREO SCHIMBARE?

Sufletul răposatului după trecerea în veşnicie nu suferă nicio schimbare, decât numai de situaţie şi de loc, el nu mai este pe pământ. Însă spiritul său şi capacităţile sale sunt aceleaşi ca şi când era pe pământ. Ceea ce el iubea pe aceasta lume, iubeşte şi dincolo de mormânt. El iubeşte pe ai săi ca şi mai înainte şi este însufleţit de o arzătoare iubire pentru Domnul. Deci dacă astfel se prezintă situaţia, este oare cu putinţă ca cei vii să nu poată iubi pe cei ce au trecut la viaţa veşnică? Se poate oare proba de cineva că porunca iubirii nu se întinde decât asupra celor vii şi se sfârşeşte cu viaţa pământească? Cei ce vor voi să o demonstreze, vor proba prin aceasta că nu recunosc nici existenţa lui Dumnezeu, nici existenţa sufletului şi a vieţii viitoare. Fără iubire ce este viaţa de dincolo de mormânt? Cei vii, numai dacă au în ei spiritul lui Hristos, datorează a iubi pe răposaţi, neputând lucra contrar naturii lor. Aceasta e o datorie sacră, o putere a credinţei ortodoxe, căci credem în nemurirea

sufletului şi în viaţa viitoare, în care crede toată omenirea. Cum să se explice indiferenţa unor persoane către răposaţi ca şi către nişte fiinţe ce nu mai există? Necredinţa şi împietrirea, iată caracterul unui asemenea suflet. Dacă credinţa în Hristos ne porunceşte să iubim până şi pe vrăjmaşii noştri, cum putem noi a fi indiferenţi către răposaţii noştri, care ne-au iubit şi ne iubesc încă?

24.ÎN SPAŢIUL DINTRE CER ŞI PĂMÂNT, EXISTĂ OARE TRIBUNALE SAU VĂMI ALE VĂZDUHULUI?

Pământul şi cerurile sunt despărţite printr-un spaţiu foarte mare, nesfârşit. Acesta desparte Biserica Triumfătoare de Biserica Luptătoare. Spaţiul acesta se numeşte aer. În acest spaţiu sunt aşezate tribunalele văzduhului, unde sunt cercetate sufletele drepţilor şi liberate către Împărăţia Luminii, iar sufletele păcătoşilor sunt oprite şi aruncate în adâncul iadului. Acest spaţiu este plin de îngeri căzuţi, a căror activitate constă în a întoarce pe om de la mântuirea sa şi făcând din om instrumentul răutăţii lor. Ei lucrează asupra activităţii interioare şi exterioare a sufletului nostru în mod de a-l face să participe la căderea lor. „Ca un leu, răcnind umbla, căutând pe cine să înghită” (I Petru 5, 8), aşa a zis Apostolul Petru, vorbind despre demoni.

Deci unde au găsit ei refugiu? După cartea lui Iov, noi vedem lămurit, că locuinţa lor este în văzduhuri (aer). Apostolul Pavel îi numeşte „duhurile răutăţii răspândite în aer” şi pe căpetenia lor „domnul puterii văzduhului”. Tot spaţiul ce desparte pământul de Ceruri este divizat în douăzeci şi patru de părţi sau tribunale, şi sufletul trecând pe acolo este acuzat de păcatele sale de către demoni. Fiecare tribunal sau fiecare vamă, după cum Sfinţii Părinţi le numesc în scrierile lor (în timp ce duhurile rele sunt numite acolo vameşi), corespunde cu oarecare grup de păcate. Spiritele cele rele acuză pe suflet nu numai de păcatele de care este el vinovat, ci încă şi de cele ce n-a comis, după mărturisirea Sfântului Ioan Lestvithnic.

25.CE SE FACE CU SUFLETUL RĂPOSATULUI A TREIA ZI, A NOUA ZI ŞI LA PATRUZECI DE ZILE?

Cunoscând starea sufletelor după moarte, trecerea vămilor şi înfăţişarea înaintea lui Dumnezeu, care are loc a treia zi, Biserica şi rudele, vrând a proba afecţiunea lor către

răposat, roagă pe Domnul de a ierta sufletului păcatele sale şi de a-i înlesni trecerea staţiilor aeriene. Iertarea păcatelor constituie învierea sufletului pentru o viaţă de fericire eternă. Aşadar, luând de model pe Domnul nostru Iisus Hristos, înviat din morţi a treia zi, se fac rugăciuni pentru cel răposat, pentru ca şi el să învieze a treia zi pentru o viaţă veşnică şi glorioasă în însoţirea Mântuitorului. După ce sufletul s-a închinat Domnului, el este dus prin deosebite lăcaşuri ale Sfinţilor, pentru a privi frumuseţile Raiului. Această vizitare a locuinţelor cereşti ţine şase zile. Sufletul admiră şi slăveşte pe Dumnezeu, Creatorul totului. În aceasta contemplaţie el uită cu totul scârbele ce a avut în trup; dar cu toate acestea dacă el este împovărat de păcate, se întristează şi-şi impută că şi-a petrecut viaţa în negrijă şi că n-a servit pe Dumnezeu după poruncile Sale. Isprăvind vizitarea Raiului, a noua zi (după despărţirea sa de trup), sufletul se urcă din nou spre Dumnezeu spre a i se închina. De aceea Biserica are raţiunea de a face a noua zi, rugăciuni pentru morţi. Cunoscând starea sufletului răposatului a noua zi după moarte, când are loc a doua închinare, Biserica şi rudele roagă pe Dumnezeu de a pune sufletul răposatului în numărul celor nouă cete de îngeri. După a doua închinare, Domnul porunceşte ca iadul să fie arătat sufletului. El vede atunci suferinţele păcătoşilor, aude plângerile, gemetele şi scrâşnirea dinţilor. Timp de treizeci de zile sufletul vizitează toate părţile iadului şi tremură ca să nu fie condamnat să locuiască acolo veşnic. În fine, a patruzecea zi, după despărţirea sa de corp, sufletul se urcă pentru a treia oară să se închine Creatorului. Atunci, în a patruzecea zi după moarte, Judecătorul Etern hotărăşte locuinţa ce i se cuvine sufletului, după faptele sale, după viaţa sa pământească. Astfel, judecata particulară a sufletului are loc a patruzecea zi după moarte, şi iată pentru ce Biserica se roagă pentru morţi în acea zi. Deci ziua a patruzecea după moarte este ziua decisivă pentru soarta sufletului în viaţa viitoare. Este judecata particulară a lui Hristos, determinând starea sufletului numai până în ziua Judecăţii de pe urmă, Judecata generală. Această stare a sufletului, corespunzând cu viaţa sa de pe pământ, nu este situaţia sa definitivă pentru veşnicie; ci este supusă la schimbare. Domnul nostru Iisus Hristos a patruzecea zi după învierea Sa a înălţat natura

omenească, din care a binevoit a se întrupa, la gloria supremă, punând-o pe Tronul Dumnezeirii Sale, la Dreapta Părintelui. Aşadar, după Dumnezeiescul Său exemplu, răposaţii, în a patruzecea zi după moartea lor intră definitiv în situaţia ce se cuvine valorii lor morale; după exemplul Domnului, Care după ce a terminat lucrarea mântuirii noastre, prin viaţa şi moartea Sa, puse coroana la lucrarea Sa, prin înălţarea Sa a patruzecea zi după moarte. Sufletul răposaţilor, terminând cursul existenţei lor pământeşti, primesc a patruzecea zi pedeapsă sau recompensă, după faptele lor... (Cuv. asupra rug. p. morţi de Arhim. Theodor). Aceste paralele între diferitele situaţii ale Mântuitorului şi starea sufletelor răposaţilor, sunt recunoscute de Sfânta Scriptură (Evr. 10, 27,28). Astfel, voi, care plângeţi un răposat iubit, înălţaţi spiritul vostru şi inima voastră către Dătătorul vieţii în a patruzecea zi, conform învierii Sale, căci El a intrat în însuşi Cerul, ca să se arate acum feţei lui Dumnezeu, pentru noi (Evr. 10, 24). Oare Părintele Său va refuza să asculte rugăciunea Sa, văzând pe Fiul Său mult iubit, care s-a acoperit pentru noi, cu rănile Crucii? Aşadar, să punem inima noastră şi credinţa noastră în iubirea Mântuitorului, care chiar întru Slava Sa fiind, este neîncetat ocupat de veşnica noastră mântuire; de mântuirea ta şi de cea a răposatului ce-ţi este scump. Roagă-L deci, pe Dânsul, ca prin Harul Său să vindece rănile sufletului celui răposat, să-i împlinească ceea ce-i lipseşte, să-i ierte păcatele sale, să-l cureţe şi să-l pună în numărul fericiţilor. Credinţa şi rugăciunile tale, unite cu rugăciunile Bisericii, vor fi de un puternic ajutor pentru răposatul tău în ziua Judecăţii lui Hristos, aşteptând Judecata cea de pe urmă. Cunoscând starea sufletului în viaţa de dincolo de mormânt în perioada ce corespunde cu ziua a patruzecea de după moarte, zi în care Judecata, deşi nu e hotărâtă definitiv, care decide de fericirea sau de suferinţele răposatului, este rostită, Biserica şi rudele se grăbesc din nou a veni în ajutorul său. Se serbează în acea zi serviciul funerar sau Liturghia morţilor (parastas), pentru a ruga pe Dumnezeu în favoarea răposatului. Zilele aniversare ale morţilor, sărbătorile Sfinţilor şi zilele de naştere ale răposaţilor, rămân totdeauna date memoriale pentru adevăraţii creştini. Voind a arăta că

moartea n-a rupt legătura şi relaţia spirituală între morţi şi vii, aceştia recitesc rugăciunile morţilor şi se roagă pentru ei, Aceluia întru care este mântuirea noastră şi viaţa noastră; ei roagă pe Acela ce a zis despre Sine însuşi: „Eu sunt viaţa!” Să ne rugăm şi să credem cu tărie în făgăduinţa Sa de a asculta pe cei ce se roagă. „ Credeţi şi vi se va da, căci nu voiesc moartea păcătosului, pentru care am suferit şi mi-am vărsat sângele şi căruia dau acum viaţa veşnică; credeţi numai” (V. Rep. pg. 27-29).

PRIVEGHEREA LÂNGĂ TRUPUL RĂPOSATULUI

1. CE ESTE PRIVEGHIUL CREŞTINESC?

Priveghiul creştinesc este o împreună-petrecere sau priveghere a rudelor, prietenilor şi cunoscuţilor răposatului, pe lângă trupul său neînsufleţit, pe parcursul zilelor şi nopţilor pe care el le petrece în casă până la înmormântare, unde se rostesc rugăciuni şi se citesc Sfintele Scripturi, Vieţile Sfinţilor şi alte cărţi folositoare de suflet, care luminează pe asistenţi, îi trage la sentimente mai creştineşti şi îi îmbogăţeşte în toate cele bune. În vechime, după răposarea unui creştin, se adunau credincioşii în casa lui. Acolo săvârşeau rugăciuni sub conducerea unui Preot sau Diacon. Rugăciunile acelea durau şi peste noapte. De aici îşi trage numirea de priveghi sau priveghere la morţi.

După vechea datină, la casa răposatului, Preotul citeşte Sfânta Evanghelie şi Stâlpii; cântăreţul citeşte Apostolul; paraclisierul citeşte Psaltirea. În lipsa acestora se aleg şi citesc dintre credincioşii care-s mai în etate, mai cinstiţi, evlavioşi, care citesc mai clar, cărţi sfinte, alese, bune, pentru a folosi şi lumina cât se poate mai mult pe ascultători. De asemenea aceştia pot să citească şi Psaltirea.

2. CÂND SE POATE CONSIDERA PRIVEGHIUL PĂGÂN?

Priveghiul se poate considera păgân, atunci când se aduc lăutari care cântă, iar cei prezenţi, şi mai cu seamă tinerii joacă, atunci când se fac glume care să stârnească râsul celor prezenţi, atunci când se împlinesc şi se respectă anumite datini şi obiceiuri superstiţioase şi păgâne, atunci când se mănâncă mult şi se bea până la îmbătare, când se

rostesc vorbe deşarte, când se aduc bocitoare care joacă teatru, sau atunci când rudele răposatului îl bocesc cu disperare, asemenea necredincioşilor care nu au nicio nădejde de viaţa veşnică.

3. CE ÎNSEMNĂTATE ARE CITIREA SFINTEI EVANGHELII... A APOSTOLULUI, A PSALTIRII?

Citirea Sfintei Evanghelii, a Apostolului, înseamnă cuvintele lui Hristos, care deschid perdeaua ce acoperă soarta morţilor de vederea semenilor. Acestea ne poruncesc a nu mai jeli morţii, nici a ne întrista de ei peste măsură, cum fac necredincioşii (I Tes. 4, 13). Citirea Sfintei Evanghelii, a Apostolului şi a Psaltirii, s-a făcut şi se face, pentru uşurarea de păcate a răposatului şi odihna lui veşnică. A treia zi, după ieşirea din trup, se slujeşte Dumnezeiasca Liturghie, pentru uşurarea, mântuirea şi odihna răposatului. Cei ce sunt cu stare mai bună, fac în şir patruzeci de Sfinte Liturghii.

4. CE ESTE SFÂNTA LITURGHIE?

Sfânta Liturghie este partea cea mai însemnată a tuturor slujbelor sfinte, din Biserica lui Dumnezeu. Aceasta e o lucrare superioară, Dumnezeiască. Lucrarea aceasta Divină se face întru pomenirea Domnului Dumnezeului şi Mântuitorului nostru, Iisus Hristos, Care S-a adus pe Sine Jertfă vie, pentru mântuirea noastră. Ea se face de către Preoţi în Sf. Altar din Sf. Biserică; la mare nevoie se face şi în afară de Sf. Altar.

5. CE ÎNSEMNĂTATE ARE SFÂNTA LITURGHIE PENTRU RĂPOSAŢI? Sfânta Liturghie este cea mai preţioasă Jertfă din cer şi de pe pământ, pentru milostivirea lui Dumnezeu, uşurarea şi iertarea păcatelor celor răposaţi.

DRUMUL RĂPOSATULUI DE ACASĂ PÂNĂ LA SFÂNTA BISERICĂ

1. CE SE FACE CU TRUPUL RĂPOSATULUI A TREIA ZI DE LA MOARTEA LUI?

După ce s-au împlinit cele trei zile, în care timp răposatul mai petrece în mijlocul rudelor, prietenilor şi cunoscuţilor săi din viaţa aceasta, el este pregătit pentru a fi condus pe ultimul său drum, spre Sf. Biserică şi de acolo spre

cimitir, pentru a fi înmormântat.

2. DE CE SE ŢINE RĂPOSATUL TREI ZILE?

Răposatul se ţine de regulă neîngropat trei zile, în situaţii deosebite şi mai mult, sau mai puţin, pentru mai multe motive:

- pentru a fi timp să se facă pregătirile necesare înmormântării;
- pentru ca despărţirea să nu se facă dureros şi violent, şi mai cu seamă pentru ca, în acest timp să se poată constata că moartea a fost adevărată şi nu aparentă sau clinică.

3. CE SLUJBĂ SE FACE LA CASA MORTULUI?

În data după moarte sau înainte de înmormântare, Preotul săvârşeşte la casa mortului panihda sau panahida. Numele acestei ierurgii vine din greceşte, şi înseamnă priveghere sau slujba de toată noaptea, deoarece panihida înlocuieşte priveghiile, adică rugăciunile din timpul nopţii, care se făceau odinioară în biserici, la ajunul praznicelor mari, sau în case, la căpătâiul celor morţi. Aceasta slujbă e o prescurtare a slujbei înmormântării, fiind alcătuită din rugăciunile începătoare obişnuite, troparele de la începutul slujbei înmormântării, rugăciunea „Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul...” în care ne rugăm pentru iertarea şi odihna celor răposaţi, apoi veşnica pomenire” (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 365).

4. CUM SE DESFĂŞOARĂ CORTEGIUL FUNERAR, DE LA CASA RĂPOSATULUI LA SFÂNTA BISERICĂ?

Cortegiul funerar se formează şi porneşte spre Sf. Biserică, astfel:

- Mai întâi porneşte creştinul care duce Sf. Cruce.
- După Sf. Cruce merg purtătorii felinarelor.
- După felinare merg cei ce duc steagurile bisericeşti.
- Între steagurile bisericeşti se duce coliva, apoi pomenile şi pomul.
- După toate acestea urmează Preoţii şi cântăreţii, apoi răposatul, şi după el rudele şi cunoscuţii.

Preoţii, care aici pe pământ sunt conducătorii celor vii în învăţătura credinţei şi împlinirea faptelor bune, după moarte merg înaintea sicriului, cerând de la Dumnezeu iertarea păcatelor răposatului şi odihna veşnică. Ceilalţi credincioşi

merg după sicriu, rugându-se pentru uşurarea răposatului şi odihna lui veşnică. Lumânările aprinse din mâinile clerului şi poporului bine-credincios, sunt simbolul credinţei luminate, semn de bucurie că răposatul şi-a împlinit lupta cea bună, a luptat şi a biruit, a făcut ce a putut pentru slava lui Dumnezeu, binele obştesc, mântuirea lui şi a poporului.

5. CE FAC PREOŢII DUPĂ SCOATEREA RĂPOSATULUI DIN CASĂ?

După scoaterea răposatului din casă rostesc o ectenie şi tămâiază de jur-împrejur Sfânta Cruce, steagurile Bisericii, clerul şi poporul. Tămâierea aceasta multă de la scoaterea răposatului din casă şi în anumite locuri unde se fac ectenii, serveşte, pe lângă faptul de a birui duhoarea putreziciunii şi ca simbol al rugăciunilor, care se înalţă la Dumnezeu. Aceasta ne-o adevereşte şi Sf. Ap. şi Evanghelist Ioan zicând: „Alt înger a venit şi a stat la jertfelnic având cădelniţa de aur. Acestui înger luminat i s-a dat tămâie multă cu rugăciunile tuturor sfinţilor, (creştinilor) peste Jertfelnicul (altarul) de aur, care este înaintea Tronului Dumnezeirii. Fumul cu mireasma tămâii, dimpreună cu rugăciunile Sfinţilor (creştinilor) s-a ridicat din mâna îngerului înaintea lui Dumnezeu” (Apc. 8, 3-4).

6. CUM ESTE CONDUS RĂPOSATUL SPRE SF. BISERICĂ?

Răposatul în drum spre Sf. Biserică este condus cu pas domol, cântându-i-se cu glas duios cântarea Trisaghion (Sfinte Dumnezeule...). Ajungând aici, sicriul cu răposatul se transportă cu o năsălie în Sf. Biserică şi este aşezat pe o masă, în mijlocul naosului. După aceasta se începe prohodirea, sau slujba înmormântării. Dacă rudele vor şi se are în vedere lucrul acesta, mai înainte de prohodire se poate sluji Sf. Liturghie, care foloseşte foarte mult, atât pe răposat, cât şi pe rudele care se străduiesc să se oficieze această Slujbă Dumnezeiască.

7. CE ÎNSEMNĂTATE ARE SFÂNTA CRUCE PURTATĂ ÎN FAŢĂ?

Crucea purtată în fruntea cortegiului ne reaminteşte de Sfânta Cruce pe care Mântuitorul a purtat-o în spate pe drumul Golgotei, şi pe care S-a răstignit pentru mântuirea noastră. De asemenea ne mai aminteşte că răposatul în viaţa

lui a fost pecetluit cu Semnul Crucii şi pe parcursul vieţii acesteia a fost şi el un purtător al Crucii lui Hristos, al crucii spirituale, nădăjduind astfel să aibă şi el parte de învierea cea împreună cu Hristos.

8. CE ÎNSEMNĂTATE SIMBOLICĂ AU FELINARELE?

Felinarele simbolizează pe Hristos, Lumina universală a lumii, Care luminează tuturor şi pe Sfinţii lui Hristos, purtătorii de lumină. Lumina acestor felinare ne mai aminteşte de coborârea în iad a Mântuitorului Hristos, care a izbăvit sufletele drepţilor din temniţele întunecoase ale iadului, de lumina lumânărilor cu care primii creştini luminau bezna de nepătruns a catacombelor şi că răposatul în această viaţă a fost lumină pentru semenii săi.

9. CE ÎNSEMNĂTATE AU STEAGURILE BISERICEŞTI?

Steagurile bisericeşti ne reamintesc că noi murim cu speranţa în Preaslăvita învierea Domnului nostru Iisus Hristos, a Maicii Sale Preacurate, a Sfinţilor şi a tuturor oamenilor.

10. CE ESTE COLIVA ŞI CE ÎNSEMNĂTATE ARE?

Coliva este o ofrandă făcută din grâu fiert, îndulcit cu miere sau cu zahăr, şi amestecat cu nucă şi diferite mirodenii. Ea simbolizează nemurirea sufletelor răposaţilor noştri şi a noastră, după trecerea din această viaţă, după cum ne încredinţează însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, zicând: „Amin. Amin, zic vouă: grăunţul de grâu, căzut pe pământ, de nu va muri, el singur rămâne; iar de va muri, multa roadă aduce” (Ioan 12,24). Grăunţele de grâu îndulcite cu zahăr sau cu miere, înseamnă credinţa şi nădejdea că sufletul celui ce a murit, va avea o viaţă dulce şi plăcută, dincolo de mormânt. Zahărul şi mierea întrebuinţate în colivă, va să zică în general că, pentru toţi creştinii ortodocşi şi pioşi, va sosi în fine un timp de dulceaţă şi fericire. Astfel, coliva este expresia vizibilă a credinţei viilor în nemurirea răposaţilor, în reînvierea lor şi viaţa lor de fericire veşnică ce o vor obţine prin intermedierea lui Iisus Hristos, care a acordat tuturor credincioşilor Săi servitori, învierea şi viaţa veşnică.

11. CE ÎNSEMNĂTATE ARE POMUL RĂPOSATULUI?

Pomul cu felurite bunătăţi atârnate în el, înseamnă Paradisul din care au fost scoşi protopărinţii noştri: Adam şi Eva, dar în care va petrece acum sufletul răposatului, ori de nu a putut ajunge în el, cerem milă de la Dumnezeu ca să-i uşureze sufletul de păcate şi să-l aşeze acolo. Pomul acesta mai înseamnă şi Pomul cunoştinţei binelui şi răului, din care au mâncat Adam şi Eva, contra poruncii dumnezeieşti, căreia a urmat moartea, împreună cu tot neamul omenesc, de care e cuprins şi răposatul, însă numai pentru un timp limitat, scurt; deoarece Iisus Hristos, prin moartea Sa, a biruit moartea şi ne-a dăruit Raiul.

12.CE ÎNSEMNĂTATE AU LUMÂNĂRILE APRINSE LA CAPUL RĂPOSATULUI?

Aceste lumânări aprinse simbolizează: dreapta credinţă a răposatului într-un singur Dumnezeu. Cele trei lumânări de la capul răposatului înseamnă: Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Cele patru lumânări în cele patru părţi ale sicriului, înseamnă cele patru evanghelii care luminează lumea în cele patru părţi ale pământului, cele patru virtuţi cardinale: înţelepciunea, dreptatea, cumpătarea şi bărbăţia. Lumânările aprinse din sfeşnicul cel mare înseamnă pe Domnul Dumnezeu Iisus Hristos cu Sfinţii Săi, Lumina lumii, care luminează pe tot omul venit în lume. Lumânările aprinse mai înseamnă lumina credinţei noastre creştineşti, rugăciunile noastre fierbinţi şi dorinţa aprinsă ca sufletul răposatului să petreacă înaintea feţei lui Dumnezeu în bine, fericire vremelnică şi veşnică.

13.CE ÎNSEMNĂTATE AU PROSOAPELE SAU BATISTELE CU LUMÂNĂRI APRINSE DATE PREOŢILOR, DIACONILOR Şi POPORULUI?

Prosoapele sau batistele albe ce se împart, înseamnă marama pusă pe capul Mântuitorului, iar cele de la steagurile bisericeşti (prapuri) înseamnă dumnezeiescul Semn al biruinţei lui Hristos (în chipul steagului) asupra păcatului, morţii şi a diavolului (Ioan 3, 16; Lc. 15; Rom. 5, 12, 18-19).

14.CE ÎNSEMNĂTATE AU AŞTERNUTURILE, LĂICERELE, PROSOAPELE SAU BUCĂŢILE DE PÂNZĂ ALBĂ CE SE DAU DE POMANĂ, CÂND FAC PREOŢII ECTENIILE?

Toate acestea se împart în acest timp ca milostenie

pentru răposat, cu dorinţa de a fi ajutat în a depăşi feluritele piedici satanice pe care diavolul le pune în calea sa la trecerea prin vămile văzduhului. Ca ori ce milostenie acestea trebuie să se împartă celor săraci, iar pentru a evita unele cârtiri, supărări şi neorânduieli, aceasta să se facă, pe cât e posibil, tăinuit, pentru a nu păgubi pe răposat şi pe noi cei ce facem acestea (Mt. 6,14; Lc. 14,12-14).

15.PENTRU CE SE FACE TĂMÂIEREA?

Tămâierea se face în amintirea înfăşurării Trupului Domnului Hristos în giulgiu curat cu miresme şi punerea în mormânt (Ioan 19, 39-40); cu dorinţa, ca sufletul răposatului să fie bineplăcut lui Dumnezeu, ca mireasma tămâii care se aduce înaintea Lui.

16.CE ÎNSEAMNĂ ECTENIILE FĂCUTE PE DRUM?

Ecteniile făcute pe drum, de acasă până la Sf. Biserică şi apoi până la groapă, însemnează cele 24 de tribunale sau vămi prin care trebuie să treacă şi să fie cercetat cu amănunţime sufletul, a treia zi după moarte, când merge să se închine înaintea Domnului nostru Iisus Hristos. De-asemenea ne mai amintesc de îngrijorarea de care este cuprins răposatul pe tot parcursul celor 40 de zile, când este judecat şi aşezat provizoriu până la Judecata Universală. Ecteniile se fac pentru uşurarea trecerii sufletului de aici la viaţa veşnică.

17.CE ÎNSEMNĂTATE ARE COLACUL CEL MARE?

Colacul făcut din fainã de grâu curată, împletit în diferite feluri, se aseamănă cununii de spini a Mântuitorului Hristos. El înseamnă dorinţa ce o avem, ca răposatul să primească cununa cerească. Colacul acesta mai înseamnă şi viaţa cea veşnică, pentru că prin forma sa circulară, nu are nici început, nici sfârşit, ca şi viaţa cea veşnică.

18.CE ÎNSEAMNĂ CEI NOUĂ COLĂCEI ŞI CELE TREI LUMÂNĂRI APRINSE?

Rânduiala aceasta, de a face nouă colaci mai mici, care sunt aduşi la Sfânta Biserica şi puşi pe masă împreună cu celelalte prinoase, însoţiţi de trei lumânări aprinse, ne arată dorinţa ce şi-o exprimă prin aceasta rudele, ca Domnul să-l numere pe răposatul lor iubit, împreună cu cele nouă cete îngereşti, care laudă pururea în ceruri pe Dumnezeu cel în Treime închinat: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt.

SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII SAU PROHODIREA

1. DE CE TRUPUL MORTULUI E ADUS LA BISERICĂ, ÎNAINTE DE A FI ÎNMORMÂNTAT, ŞI AICI I SE FACE SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII?

Pentru că aici mortul se află pentru cea din urmă oară în mijlocul parohiei sau a obştei creştine în care a trăit. El îşi ia acum rămas-bun nu numai de la cei rămaşi în viaţă, ci şi de la locaşul sfânt unde a luat parte la sfintele slujbe, unde a fost botezat, cununat şi împărtăşit. Şi după cum în biserică a primit îmbisericirea şi botezul, adică începutul vieţii sale în Hristos, se cuvine ca tot aici să i se facă şi cea din urmă slujbă, aceea care binecuvântează sfârşitul vieţii sale pământeşti şi intrarea pe poarta veşniciei (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 365).

2. SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII ESTE OARE ACEEAŞI PENTRU TOŢI MORŢII?

Nu! Biserica a întocmit patru rânduieli deosebite ale slujbei înmormântării: una pentru credincioşii laici sau mireni în vârstă; a doua pentru pruncii şi copiii până la şapte ani; a treia, pentru diaconii şi preoţii de mir şi a patra pentru călugări şi arhierei (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 365).

3. CE ÎNSEMNĂTATE ARE SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII?

Prin aceasta slujbă care se săvârşeşte pentru ultima dată, Sf. Biserică, prin gura Preoţilor şi a cântăreţilor săi, ca o maică iubitoare de fii, mijloceşte iertare pentru păcatele săvârşite în aceasta viaţă şi îndurare de la Dumnezeu, pentru fiul sau fiica sa duhovnicească, iar prin glasul duios al cântărilor sale, răposatul imploră pe cei vii care au rămas în urmă, să nu-l dea uitării şi să se străduiască, prin jertfa dragostei lor, să-i completeze lipsurile cu care el a plecat din această viaţă.

4. CARE ESTE PARTEA CEA MAI DE SEAMĂ DIN SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII CREDINCIOŞILOR?

Partea cea mai de seamă din slujba înmormântării credincioşilor este molitva de dezlegare („Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul”), urmată de rugăciunea de iertare,

rostite de Preot. În acestea, Preotul roagă pe Dumnezeu să dezlege sufletul celui răposat de orice blestem sau afurisenie, să-i ierte tot păcatul sufletesc şi trupesc, ca sufletul lui să se odihnească împreună cu drepţii, iar trupul să se dea înapoi firii, desfăcându-se în cele din care a fost alcătuit (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 366).

5. CE ÎNSEMNĂTATE AU CITIREA RUGĂCIUNILOR DE DEZLEGARE ŞI IERTARE?

Prin citire de către Preot a rugăciunilor de dezlegare şi iertare, se cere de la Dumnezeu ca să dezlege de orice blestem şi afurisenie şi să ierte sufletul răposatului care a murit spovedit şi iertat cu cei împricinaţi, dar care din uitare şi slăbiciune omenească a rămas cu păcate nedezlegate şi neiertate, şi ca nu cumva din aceasta cauză să fie reţinut de puterile cele cumplite ale întunericului, ce păzesc cu străşnicie calea sufletelor ce se înalţă la cer.

6. CE ÎNSEAMNĂ SĂRUTAREA CEA MAI DE PE URMĂ PE CARE RUDELE, PRIETENII ŞI CUNOSCUŢII O DAU MORTULUI?

Aceasta este pecetea dragostei şi a unirii, ce leagă pe cei vii cu cei morţi şi totodată semnul iertării şi al împăcării prin care ne luăm rămas-bun de la cel ce pleacă dintre noi (Sim. Tes. „Desp. sfârşitul nostru", cap. 367-368). De aceea în timpul acesta se cântă frumoasele şi înduioşătoarele podobii: „Veniţi fraţilor, să dăm mortului sărutarea cea mai de pe urmă..." şi celelalte, în care Biserica ne zugrăveşte din nou piericiunea şi vremelnicia vieţii pământeşti, ne aminteşte că toţi vom muri şi ne îndeamnă să ne rugăm cu toţii pentru iertarea şi odihna celui răposat (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 366).

7. PENTRU CE SE DĂ RĂPOSATULUI SĂRUTAREA CEA MAI DE PE URMĂ?

Prin sărutarea cea mai de pe urmă ce o dăm trupului neînsufleţit, noi arătăm că îl cinstim ca pe un locaş al Preasfântului Duh, în care se odihneşte ca într-un chivot sfânt, Hristos Euharistic, cu care el s-a împărtăşit cu puţin mai înainte de a pleca din această lume. Prezenţa celor vii lângă trupul celui răposat, ne arată unirea Bisericii Triumfătoare cu Biserica Luptătoare sub Hristos Dumnezeu-Omul. Toate acestea ne grăiesc tainic, dar puternic, cum că

odată cu moartea noi nu ne despărţim unii de alţii, şi că avem să ne adunăm cu toţii pe vecie, în casa Tatălui Ceresc (Ioan 14, 2, 3; 2 Cor. 5, 1-10; Apc. 4; 5; 19; 20, 4-6; 21).

8. CU CE SE ÎNCHEIE SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII?

După sărutare se zice ectenia morţilor şi finalul. Preotul rosteşte aceste cuvinte: „Veşnica pomenire, vrednicule de fericire şi pururea pomenite, fratele nostru", după care se cântă de trei ori: „Veşnica pomenire", ori: „Întru fericita adormire, veşnică odihnă dă, Doamne, adormitului robului Tău (N.) şi îi fă lui veşnica pomenire", după care cântăreţii cânta: „Veşnica pomenire" de trei ori.

9. CE ÎNSEAMNĂ „VEŞNICA POMENIRE", CARE SE CÂNTĂ MORTULUI LA SFÂRŞITUL SLUJBEI ÎNMORMÂNTĂRII, LA PUNEREA ÎN MORMÂNT ŞI LA PARASTASE?

Prin aceasta ne rugăm lui Dumnezeu ca, pe de o parte, El să-şi aducă pururea aminte de cel mort, iar pe de alta, noi cei vii să păstrăm o neîntreruptă aducere aminte de dânsul, să nu-l lăsăm în uitare, ci să-l pomenim totdeauna, rugându-ne pentru dânsul (Înv. Cred. Ort: a. 1952, pg. 366).

10. SE FACE VREO ABATERE DE LA RÂNDUIALA OBIŞNUITĂ A SLUJBEI ÎNMORMÂNTĂRII, ÎN VREUN TIMP AL ANULUI?

Da, şi anume în Săptămâna luminată, adică între Duminica Învierii şi Duminica Tomii. Iată ce ne învaţă despre aceasta cartea de slujbă: „Ştiut să fie că, de va răposa vreunul din creştini de Sfintele Paşti sau în orice zi din Săptămâna luminată până la Duminica Tomii, nu cântăm slujba înmormântării ştiute, pentru mărirea şi cinstirea sărbătorii învierii şi pentru că acestea sunt zile de bucurie şi de veselie, iară nu de jale şi de plângere. Şi toţi câţi murim întru nădejdea învierii şi a vieţii celei veşnice, întru Hristos înviem" (Molitfelnic). De aceea, pentru ca bucuria învierii să nu fie întunecată sau umbrită de jalea şi durerea pentru cei morţi, din zilele obişnuite, preotul slujeşte în asemenea cazuri îmbrăcat în veşminte luminate (albe), iar Slujba înmormântării din aceste zile e alcătuită aproape numai din cântările învierii. Din Slujba obişnuită a înmormântării se păstrează numai ectenia pentru morţi, condacul „Cu sfinţii odihneşte, Hristoase..." şi rugăciunile de dezlegare şi iertare

(„Dumnezeul duhurilor...” şi celelalte. (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 367).

COBORÂREA ÎN MORMÂNT A RĂPOSATULUI ŞI PECETLUIREA MORMÂNTULUI

1. CE SE FACE CU TRUPUL RĂPOSATULUI DUPĂ TERMINAREA PROHODIRII?

După terminarea slujbei de înmormântare din Biserică, sicriul cu trupul neînsufleţit este coborât pe năsălie şi cu picioarele înainte este scos afară şi convoiul funebru se îndreaptă spre cimitir, cântându-se cu glas duios cântarea: „Sfinte Dumnezeule...”.

2. CE RUGĂCIUNI SE ROSTESC LA MORMÂNT?

Când trupul răposatului a fost adus aici, Preotul face o slujbă scurtă numită „panahidă”, rostind: „Binecuvântat este Dumnezeul nostru... Cu duhurile drepţilor... Întru odihna Ta, Doamne... Mărire... Tu eşti Dumnezeu, Care Te-ai pogorât în iad... Şi acum... Una Curata şi Preanevinovata Fecioara...”. Apoi, zice ectenia pentru cei morţi: „Miluieşte-ne pe noi Dumnezeule, după mare mila Ta...” în care se cere ca Dumnezeu să odihnească sufletul celui răposat, în loc luminat, în loc cu verdeaţă, în loc de odihnă, de unde a fugit durerea, întristarea şi suspinarea şi să-i ierte toată greşeala ce a greşit cu cuvântul, cu lucrul, cu gândul, şi aşa mai departe. După toate acestea se face otpustul (încheierea), cerând de la Dumnezeu, ca sufletul răposatului mutat de la noi în corturile drepţilor să-l aşeze, în sânurile lui Avraam să-l odihnească, cu drepţii să-l numere; iar pe noi să ne miluiască, ca un Bun şi de oameni Iubitor...

3. DUPĂ CE SE OFICIAZĂ ACEASTĂ SLUJBĂ MICĂ, CE SE FACE MAI APOI CU TRUPUL NEÎNSUFLEŢIT?

După toate acestea trupul răposatului este coborât în mormânt, iar Preotul luând puţină ţărână cu lopata, aruncă cruciş deasupra trupului, zicând: „Al Domnului este pământul şi plinirea lui, lumea şi toţi cei ce locuiesc într-însa”, prin aceasta reamintind tuturor de împlinirea cuvintelor lui

Dumnezeu de la facerea lumii, că: „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce” (Fac. 3,19), contra datinilor păgâne care în loc de a-şi înmormânta morţii, îi ardeau. După aceea, Preotul toarnă în mormânt, peste trupul neînsufleţit al răposatului untdelemn din candelă, cenuşă cu tămâie din cădelniţă şi vin, zis „paus”. Apoi groparii aşază capacul sicriului deasupra răposatului din sicriu, şi se acoperă groapa cu pământ după datină, zicându-se troparele: „Cu duhurile drepţilor celor ce s-au săvârşit...” şi se încheie cu otpustul: „Mărire lui Dumnezeu, Care aşa a binevoit...”.

4. CE ÎNSEMNĂTATE AU UNTDELEMNUL, CENUŞA ŞI VINUL TURNATE PESTE TRUPUL NEÎNSUFLEŢIT?

Untdelemnul turnat peste răposat ne reaminteşte că el a terminat lupta cea bună şi că a rămas în Arborele Iisus Hristos, că s-a nutrit din untdelemnul Darului Dumnezeiesc. Cenuşa vărsată din cădelniţă peste răposat arată că adevărate sunt cuvintele Sfintei Scripturi: „Eu sunt ţărână, pulbere şi cenuşă” (Fac. 18, 27). Vinul, zis „paus” (înrudire...cel înrudit...) este o icoană, un simbol al Sângelui Domnului nostru Iisus Hristos. Precum grâul, pâinea, (nesfinţite) simbolizează Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, aşa şi pausul simbolizează Sângele Domnului nostru Iisus Hristos.

5. CUM SE PECETLUIEŞTE GROAPA?

După ce s-au făcut toate cele cuvenite şi s-a pus capacul la sicriu bătându-se în cuie, mai înainte de a se acoperi cu pământ, preotul pecetluieşte groapa, luând cu o lopată ţărână din pereţii ei, de la cap, de la picioare, din dreapta şi din stânga, rostind solemn: „Se pecetluieşte groapa robului lui Dumnezeu (N.) până la a doua venire: în numele Tatălui, Amin, şi a Fiului, Amin, şi a Duhului Sfânt, Amin. Acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin”. După săvârşirea acestor rânduieli, groparii îşi iau darul dat de rudele răposatului şi astupă cu pământ groapa. Toată lumea adunată face câte 12 metanii, zicând: „Dumnezeu să-l ierte” (Molitfelnic).

6. CE ÎNSEMNĂTATE ARE GUSTAREA DIN COLIVA DE GRÂU ŞI DIN VIN?

După datina veche, noi la înmormântare ne împărtăşim din colivă şi din vin (paos), ca fii ai Bisericii şi membre ale lui Hristos. Prin această gustare noi adeverim tainic legătura

noastră ca neam creştinesc, ca seminţie aleasă, răscumpărată de Domnul nostru Iisus Hristos, prin Sângele sau vărsat pe Cruce. Cu gândul la credincioşia lor, la multele şi marele minuni săvârşite de Mântuitorul prin Dumnezeiescul Său Trup şi Sânge, s-a turnat şi se toarnă pausul (vinul) la sfârşitul înmormântării pe piepturile binecredincioşilor răposaţi, în dorinţa de a fi toţi, pentru totdeauna, Trupul lui Hristos şi Biserica Lui Triumfătoare. De aceea, la binecuvântarea colivei de către Preot şi anume când se cânta „Veşnica pomenire", rudele şi prietenii mortului ridică tava (farfuria) cu coliva, legănând-o pe mâini, în semn de comuniune sau legătură cu răposatul.

7. CE SUNT MORMINTELE ŞI CIMITIRELE ŞI CE ROST AU ELE PENTRU NOI CREŞTINII?

Mormintele şi cimitirele sunt locuri de odihnă şi linişte în care aşezăm trupurile morţilor noştri, în aşteptarea învierii şi a judecăţii de apoi. Deşi plecaţi dintre noi, morţii rămân astfel mai departe lângă noi, prin osemintele lor. Mormintele lor păstrează vie în sufletele noastre amintirea celor ce dorm în ele şi legătura nevăzută cu el. Totodată ele ţin treaz în noi gândul la moarte şi ne îndeamnă să ne pregătim pentru ea. Privind mormintele - zice Sf. Ioan Gura de Aur - dacă sufletul dormitează, tresare îndată, iar de este treaz şi vrednic, se face şi mai vrednic... Vederea mormintelor îmboldeşte pe fiecare dintre noi să cugete, fără voia lui, asupra sfârşitului nostru propriu, iar cine va lua în sine aceasta încredinţare, nu se va lăsa pe sine lesne în mrejele păcatului. Pentru aceasta un înţelept dădea sfatul ce zice: „În tot ce veţi spune, cugetaţi la clipele cele de pe urmă şi niciodată nu veţi păcătui" („Tălmăciri alese" Sf. Ioan Gură de Aur, p. 807) (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 370).

8. PENTRU CE SE PUNE CRUCE LA CĂPĂTÂIUL MORŢILOR?

Pentru că Sfânta Cruce este semnul credinţei celui adormit, semnul lui Hristos şi al biruinţei Lui împotriva morţii. Crucea care străjuieşte, deci, mormântul creştinului, arată că cel ce doarme sub scutul ei, a adormit întru Hristos şi cu nădejdea că se va scula împreună cu El, la învierea cea de obşte.

9. PRIN CE SE ARATĂ GRIJA NOASTRĂ FAŢĂ DE

CEI MORŢI?

Prin înmormântarea lor după datina creştinească şi prin săvârşirea rugăciunilor şi slujbelor orânduite de Biserica pentru pomenirea lor. De aceea, trebuie să pomenim pururea pe morţi şi să ne rugam pentru dânşii, atât în rugăciunile noastre personale de fiecare zi, cât şi prin slujbele şi rânduielile aşezate de Biserică pentru aceasta, la soroacele cuvenite (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 371).

POMENILE ŞI SOROACELE DE POMENIRE ALE RĂPOSAŢILOR

1. CE SUNT POMENILE ŞI CE ROST AU ELE?

Pomenile sau praznicele morţilor sunt mesele care se fac în cinstea şi pomenirea morţilor. Ele sunt rămăşiţe ale vechilor agape sau mese frăţeşti, cu care era împreunată în vechime slujba înmormântării. Despre ele pomenesc vechile rânduieli bisericeşti, ca Aşezămintele Sf. Apostoli (Cart. VIII, cap. 44), şi alte scrieri vechi creştine: „Noi îi poftim pe săraci şi nevoiaşi la ospăţ, pentru ca astfel serbarea noastră să devină pomenire pentru odihna sufletului celui adormit, iar pentru noi mireasma bine plăcută lui Dumnezeu” („Tâlc. la cart. lui Iov” de Origen). Tot pomană se numeşte şi orice faptă de milostenie făcută pentru pomenirea şi folosul morţilor, ca de pildă hainele sau lucrurile care se dau săracilor şi care sunt binecuvântate de Preot printr-o molitvă deosebită (Înv. Cred. Ort a. 1952, pg. 369).

2. CARE SUNT SOROACELE SAU TERMENELE PENTRU POMENIREA MORŢILOR?

Ziua a treia, a noua şi a patruzecea după moarte; la trei, şase şi nouă luni şi la un an după moarte; apoi în fiecare an până la şapte ani după moarte.

3. DE CE SE FACE POMENIREA LA ACESTE SOROACE?

Se face la trei zile, în cinstea Sf. Treimi, întru care ne mântuim şi în amintirea învierii celei de a treia zi a Domnului, Care, sculându-se din morţi, s-a făcut pârga sau începătura şi chip al învierii celor adormiţi; la nouă zile, pentru ca răposatul să se învrednicească de părtăşia cu cele nouă cete

îngereşti şi în amintirea orei a noua, în care Domnul, înainte de a muri pe Cruce, a făgăduit tâlharului Raiul, pe care ne rugăm să-l moştenească şi morţii noştri; la patruzeci de zile (şase săptămâni), în amintirea înălţării la cer a Domnului, care a avut loc la 40 zile după înviere, pentru ca sufletul mortului să se înalte şi el la cer; la trei lui, la şase luni, la nouă luni şi la un an, în cinstea şi slava Sfintei Treimi, după pilda creştinilor din primele veacuri, care prăznuiau în fiecare an ziua morţii mucenicilor şi a sfinţilor, ca zi de naştere a lor pentru viaţa de dincolo" (Aşez. Sf. Apost., cart. VIII, cap. 42; S. Tes. Despre sfârşitul nostru", cap. 372, p. 250). Termenul de 7 ani, când se face pentru cea din urmă oară datornica pomenire anuală a mortului, e număr sfânt (cele 7 zile ale facerii lumii) şi se socoteşte că atunci trupul omului e cu totul desfăcut în ţărână. De aceea în rânduiala mănăstirilor, atunci când se împlinesc şapte ani de la îngroparea călugărului, se face dezgroparea osemintelor şi aşezarea lor în racla sau osuar, ori în gropniţa de obşte.

4. CUM SE NUMEŞTE SLUJBA CARE SE FACE LA ACESTE SOROACE, PENTRU POMENIREA MORŢILOR?

În cărţile de slujbă se numeşte panihida (panahida), dar în popor poartă de obicei numirea de parastas, care în greceşte înseamnă a se înfăţişa înaintea cuiva, a mijloci, deci rugăciune de mijlocire pentru cei morţi. Parastasul nu e altceva decât o prescurtare a slujbei înmormântării. Partea de căpetenie o alcătuiesc rugăciunile de dezlegare şi iertare, rostite de preot la sfârşitul slujbei, urmate, ca şi la înmormântare, de „Veşnica pomenire". Se săvârşeşte în biserică, după Liturghie, iar când e cu putinţă, şi la mormânt. La parastas se aduc întru pomenirea mortului, colivă, pâine şi vin, din care se toarnă jos peste mormântul mortului.

5. SE POT FACE PARASTASE ÎN TOT TIMPUL ANULUI?

Nu se pot face parastase în următoarele zile şi răstimpuri din cursul anului:

a) Duminicile de peste an, pentru că Duminica, amintind ziua învierii Domnului e zi de bucurie, iar nu de întristare;

b) În cele douăsprezece zile dintre Naşterea şi Botezul Domnului. Chiar dacă în unele biserici se fac parastase Duminica, cel puţin în Duminicile Penticostarului, adică în

cele dintre Paşti şi Rusalii, nu se cuvine nicidecum să se facă parastase, pentru a nu se întuneca bucuria praznicului cel mare al învierii;

c) De la lăsatul secului de carne până la Sâmbăta întâia din Postul Mare, Sâmbăta Sf. Teodor;

d) Din Sâmbăta Floriilor până în Duminica Tomii;

e) La praznicele împărăteşti sau sărbători mari. În timpul Postului Mare, nu se face parastas în zilele de rând (luni, marţi, miercuri, joi şi vineri), deoarece în aceste zile nu se face Liturghie Obişnuită sau deplină (can. 49 Laodicea).

6. CE SUNT „SĂRINDARELE”?

Cuvântul „sărindar” provine din greceşte şi înseamnă pomenirea unui mort sau a unui pomelnic întreg de morţi la 40 de Liturghii în şir, mai ales în primele 40 de zile de la moartea cuiva, precum ne îndeamnă să facem Simion al Tesalonicului. Sărindarele se dau de obicei la sfinţirea unei biserici, a unei fântâni, sau când vine preot nou în sat. Ele se numesc de obşte, când pomenirea se face la 40 Liturghii una după alta şi particulare, când pomenirea se face la 40 Liturghii răzleţe. La sfârşitul celor 40 Liturghii se face parastas şi se pomenesc morţii tuturor credincioşilor, care au dat pomelnice, ceea ce se numeşte dezlegare sau slobozirea sărindarelor. În unele părţi se mai obişnuieşte a se face pomenirea neîntreruptă a morţilor, adică la toate Liturghiile de peste an. Lucrul acesta se face mai ales în mănăstirile unde Sf. Liturghie se săvârşeşte neîntrerupt, în fiecare zi. Pomelnicul cu numele viilor şi morţilor de pomenit care se dă în acest caz, se numeşte pomelnic anual.

7. CÂND ŞI CUM POMENEŞTE BISERICA PE CEI MORŢI?

În afara de pomenirile făcute de rudele şi urmaşii mortului, la soroacele arătate până acum, Biserica face şi ea însăşi pomenirea morţilor şi se roagă pentru ei zilnic, mai în toate slujbele sale, ca de pilda la Litie şi Mezonoptica, dar mai ales la Liturghie. Aici pomenirea se face de mai multe ori, dar îndeosebi la Proscomidie, la ieşirea cu cinstitele Daruri şi după sfinţirea Darurilor, în cursul rugăciunii de mijlocirea generală pentru vii şi morţi, când preotul pomeneşte în taină pe toţi morţii, cu cuvintele: „Pomeneşte, Doamne, pe toţi cei adormiţi întru nădejdea învierii vieţii de

veci şi-i odihneşte pe dânşii unde străluceşte lumina feţei Tale" (Vezi Liturghier). Nimic altceva nu este mai de folos pentru cei adormiţi decât a aduce pentru dânşii Jertfa cea fără de sânge sau a fi pomeniţi în timpul săvârşirii ei. Lucrul acesta le pricinuieşte multă uşurare şi bucurie. De aceea, pe lângă parastasele cu Liturghie, pe care le facem anume pentru morţi, e bine să aducem prescură şi pomelnic cu numele morţilor, pentru a fi pomeniţi de către Preot la fiecare Liturghie. Dar în afară de pomenirea zilnică a morţilor, Biserica are în cursul anului bisericesc şi zile anume orânduite sau închinate pomenirii generale a tuturor morţilor din toate vremurile şi din toate locurile.

8. CARE SUNT ACESTE ZILE ŞI CARE E TEMEIUL AŞEZĂRII LOR?

Mai întâi Biserica pomeneşte pe morţi în toate Sâmbetele de peste an. Sâmbătă e ziua din cursul săptămânii închinată amintirii tuturor sfinţilor şi morţilor, pentru că cuvântul Sâmbătă (adică Sabat) înseamnă odihnă; e ziua în care Dumnezeu s-a odihnit după zidirea lumii şi în care, deci, cerem şi noi odihna morţilor, după ostenelile şi alergarea din această viaţă (Sinaxarul la Sâmbăta lăsatului sec de carne, în Triod), şi pentru ca Sâmbătă e ziua în care Mântuitorul a stat în mormânt cu trupul, iar cu sufletul s-a pogorât la iad, ca să libereze din el pe toţi drepţii cei din veac adormiţi. Lucrul acesta ni-l amintesc şi cântările (stihirile) de la slujba Vecerniei şi Utreniei Sâmbetelor din Octoih, în care mărim pe sfinţi şi ne rugăm pentru morţi.

De aceea, parastasele se fac de regulă Sâmbăta. Parastasele care se fac Duminica, mai ales în oraşe, nu sunt potrivite cu bucuria învierii, pe care o prăznuim în aceasta zi. Dar cu osebire face Biserica pomenirea de obşte a tuturor morţilor în anumite Sâmbete din cursul anului, numite Sâmbetele morţilor, şi anume:

a) Sâmbăta Rusaliilor (numita şi Moşii de vară, adică ziua de pomenire a moşilor şi strămoşilor noştri), pentru ca pogorârea Sfântului Duh, care se va serba a doua zi, să se facă şi asupra celor morţi, izbăvindu-i din stricăciune şi din pedeapsă. Se aduc atunci la biserică şi se împart la morminte mâncăruri, fructe, haine şi vase (oale şi străchini).

b) Sâmbăta lăsatului sec de carne (numită Moşii de

iarnă), deoarece Duminica următoare fiind închinată pomenirii înfricoşatei Judecăţi, facem rugăciune pentru morţi, ca Dumnezeu să se îndure de ei la Judecata de apoi.

Se mai obişnuieşte, de asemenea, a se face parastase mai cu osebire în Sâmbăta a doua, a treia şi a patra din Postul cel Mare, pentru că în celelalte zile din acest timp al Postului nu se săvârşeşte Liturghie şi deci nu se pot face nici parastase pentru morţi; de asemenea, în Sâmbăta lui Lazăr, dinaintea Floriilor, când prăznuim amintirea învierii lui Lazăr de către Domnul, rugându-ne ca Domnul să învieze şi pe răposaţii noştri, la vremea cuvenită. De altfel e ultima dată când se mai pot face parastase până la Duminica Tomii.

9. ÎN CE ALT CHIP MAI PUTEM ARĂTA GRIJA FAŢĂ DE MORŢI ÎN AFARĂ DE POMENIREA LOR ÎN RUGĂCIUNI şi SLUJBE?

Cinstirea morţilor se arată nu numai prin rugăciunile sau slujbele şi milosteniile ce le facem pentru ei, ci şi prin purtarea de grijă de mormintele lor. Se cade să ne aducem aminte de mormintele morţilor noştri, veghind întâi de toate ca de la căpătâiul lor să nu lipsească niciodată Sf. Cruce. Să le îngrijim şi să le împodobim, îngrădindu-le, semănând pe ele sau împrejurul lor iarbă şi flori. Să le cercetam cât mai des, iar în zilele de sărbătoare să aprindem la morminte candele şi lumânări sau vase cu tămâie, în cinstea morţilor, aşa cum ne îndeamnă Sf. Părinţi şi învăţători ai Bisericii, ca Sf. Atanasie cel Mare şi Sf. Simion al Tesalonicului. Numai aşa vom avea dreptul să pretindem urmaşilor noştri ca şi ei să facă la fel cu mormintele noastre, după ce ne vom fi mutat de pe pământ (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 340-375).

ABATERI ŞI OBICEIURI PĂGÂNEŞTI PRACTICATE LA ÎNMORMÂNTĂRI

1. ESTE BINE SĂ DESCHIDĂ SF. EVANGHELIE CEL BOLNAV, CÂND I SE CITEŞTE SF. MASLU, PENTRU A AFLA DACĂ MAI ARE DE TRĂIT SAU MOARE?

Aceasta practică este o superstiţie şi poate fi considerată ghicire cu lucruri sfinte. Când se oficiază Taina Sf. Maslu, înainte de a se pune Sf. Evanghelie peste capul

bolnavului spre a citi rugăciunea: „Împărate Sfinte...”, se obişnuieşte a da bolnavului să deschidă Sf. Evanghelie unde va voi. În vechime cărţile erau scrise şi cu anumite litere roşii pe unele pagini. Dacă bolnavul deschidea cartea la o asemenea pagină cu caractere roşii, era semn bun pentru el; era însă semn rău dacă o deschidea la o pagină scrisă numai cu litere negre. De când nu mai sunt în uz asemenea cărţi, concluziile se trag din interpretarea textului unde este deschisă Sf. Evanghelie. Aceasta este indiscutabil o practică superstiţioasă, o prezicere, pe care Preoţii autoritari au reuşit să o înlăture. Pe lângă faptul că deprima moralul bolnavului, căruia îi prezice boală lungă, pătimire sau moarte, această superstiţie aminteşte de o anumită sectă din timpurile primare, care căuta să afle voia lui Dumnezeu prin deschiderea şi interpretarea unui anumit loc din Sf. Scriptură (V. V. vol. 1, p. 684-685 d. aut.).

2. ESTE BINE SĂ SE ÎMPĂRTĂŞEASCĂ CREŞTINUL ÎN ULTIMELE CLIPE ALE VIEŢII?

Şi aceasta este o deprindere superstiţioasă a majorităţii creştinilor care cer să fie împărtăşiţi numai în ultimele momente ale vieţii. Ei pretextează că în timpul vieţii nu se pot abţine de la rele şi împărtăşirea cu Sf. Taine le-ar fi vătămătoare sau mai degrabă o ocolesc pentru a trăi în voia patimilor. Prin aceasta ei ignoră cuvintele categorice ale Mântuitorului: „Amin, amin grăiesc vouă, de nu veţi mânca Trupul Fiului Omului, şi de nu veţi bea Sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi” (Ioan 6, 53). Această amânare îi face pe mulţi să moară neîmpărtăşiţi, pentru că nu mai au parte de ea (Ibidem p. 684).

3. ESTE BINE SĂ SE CREADĂ CUM CĂ SFINTELE MIRIDE POT ARĂTA DACĂ CEL CE SE ÎMPĂRTĂŞEŞTE VA MAI TRĂI SAU VA MURI?

Când se dă Sf. Împărtăşanie bolnavilor, poporul cel înclinat spre superstiţii crede că din felul cum cad Sf. Miride la fundul linguriţei, dacă trag spre vârf sau spre coadă, poate găsi un indiciu privitor la soarta bolnavului - dacă moare sau se scoală...Şi aceasta este o credinţă greşită şi absurdă (Ibidem p. 684).

4. CE ÎNSEMNĂTATE ARE BANUL PUS LA DEGETUL SAU ÎN MÂNA MORTULUI?

Are o însemnătate proastă, păcătoasă. Aceasta este o credinţă deşartă, o superstiţie satanică. Apusenii obişnuiau a pune acest ban în gura mortului, pentru ca sufletul să aibă cu ce plăti pe luntraşul Charon, ca să-l treacă peste râul Styx. Banii nu se pun la degetul mortului, nici la mâna lui, nici nu se aruncă în groapa, ci se dau la copiii săraci sau la bătrânii neputincioşi. Aceşti bani daţi astfel ca milostenie, uşurează sufletul răposatului; iar cei puşi la deget, la mână, sau aruncaţi în groapă, îi cufundă în păcat pe cei ce îi dau astfel pentru mort şi pe sufletul mortului.

5. E BINE A SE PUNE BANI ÎN CRUCEA DE CEARĂ DIN MÂNA MORTULUI?

Nu-i bine. Aceasta credinţă deşartă nu numai că nu foloseşte mortului, nici adunării, încă îi şi păgubeşte, îi periclitează. Sfinţenia cu nesfinţenia nu au nicio părtăşie (2 Cor. 6, ni6).

6. SE POATE PRETINDE PREOŢILOR SĂ CITEASCĂ TAINA CUNUNIEI LÂNGĂ SICRIU, CÂND MOARTEA A DESPĂRŢIT PERECHEA ÎNAINTE DE CUNUNIE, SAU SĂ BOTEZE PRUNCII AVORTAŢI?

Aceasta superstiţie este de sorginte eretică, reamintindu-ne de faptul că marcioniţii şi cerintienii oficiau un botez simulat, introducând o persoană vie sub patul celui mort nebotezat şi căruia îi puneau anumite întrebări, iar acela răspundea în numele mortului. Această erezie a fost combătută de Sfinţii Părinţi care au hotărât: „Nimeni să nu dea Euharistia trupurilor celor morţi, că scris este: «Luaţi, mâncaţi...»; iar trupurile morţilor nu pot nici să ia, nici să mănânce. Şi ca nu cumva neştiinţa Prezbiterilor să facă să se boteze, cei ce acum au murit" (Cart 25). În aceeaşi incidenţă cad şi acei ce îndrăznesc să cunune pe cei răposaţi (V. V. vol. I, p. 682).

7. DE CE UNII CREŞTINI IGNORANŢI RUP O CUNUNĂ DEASUPRA CELUI MORT?

Dacă moartea desparte soţii curând după cununie, se rupe deasupra celui mort şi pus în coşciug o cunună, fapt care semnifică desfacerea cununiei, pentru ca cel rămas în viaţă să poată intra în o nouă căsătorie. Şi aceasta este o superstiţie care contravine învăţăturii Sf. Biserici (ibidem p. 682).

8. CE MĂSURI IAU CREŞTINII SUPERSTIŢIOŞI, PENTRU CA MORTUL SĂ NU SE FACĂ STRIGOI?

Unii creştini întunecaţi la minte care cred că cei morţi, în anumite situaţii, se pot transforma în strigoi, iau anumite măsuri de prevenire, străpungând cu o ţepuşă inima mortului, sau păzind să nu treacă vreo pisică pe sub masa pe care este aşezat mortul. Şi aceasta este o credinţă păgânească şi satanicească.

9. PENTRU CE UNII TRAG DE SICRIU LA SCOATEREA LUI DIN CASĂ, ŞI CE ÎNSEAMNĂ ACEASTA?

În unele localităţi se obişnuieşte ca, la scoaterea mortului din casă, un părinte sau o rudă apropiată să tragă de sicriu de trei ori, simulând că vrea să-l reţină. Cuvintele „noi ţinem de tine, tu să nu ţii de noi", rostite cu acest prilej, au o îndoită semnificaţie: celor rămaşi în urma mortului le pare rău de el, îl regretă şi ar dori să-l împiedice a pleca. Mortul însă este rugat să nu-i regrete şi să nu caute a-i chema după el, să-i cruţe, în cazul că s-ar face strigoi. Şi acest obicei este păgânesc (V. V. vol. 1, p. 683-684 d. aut.).

10. E BINE SĂ SE SPARGĂ OALA LA SCOATEREA MORTULUI DIN CASĂ?

Nu este bine. Şi acest obicei al spargerii unei oale de lut în urma mortului este o superstiţie, care vrea să simbolizeze spargerea, nimicirea relelor, dintre care moartea este cel dintâi, dar care nimicire nu se poate realiza decât numai prin credinţă dreapta şi fapte bune, şi nu prin spargerea unei oale (ibidem p. 684).

11. ESTE BINE SAU SUNT OBLIGATE RUDELE SĂ BOCEASCĂ DUPĂ RĂPOSAT CU DISPERARE SAU SĂ PUNĂ BOCITOARE?

Acestea sunt lucruri rele şi practici păgâneşti care contravin îndemnurilor stăruitoare ale Sf. Ap. Pavel care zice: „Fraţilor, despre cei ce au adormit, nu voim să fiţi în neştiinţă, ca să nu vă întristaţi, ca ceilalţi care nu au nădejde, pentru că de credem că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa (credem) că Dumnezeu, pe cei adormiţi întru Iisus, îi va aduce împreună cu El" (1 Tes. 4, 13-14). Bocetele şi cântecele de jale, care la sate ating proporţii scandaloase, nu sunt numai nişte mijloace de exprimare a durerii, ci adevărate

superstiţii, fiindcă au convingerea că mortul le aude şi poate să ducă celor trecuţi în cealaltă lume adevărate mesaje din partea rudelor. Practica aceasta aminteşte de bocitoarele luate cu plata de păgâni, care obişnuiau să-şi smulgă părul în semn de durere mare (Ibidem p. 683).

12.E BINE A SE DA BANI MĂRUNŢI, NUCI, COFETURI, LA COPII ÎN SFÂNTA BISERICĂ?

Nu-i bine deloc, că se face gălăgie şi neorânduială în biserică. Mântuitorul înfierează aspru pe cei ce fac neorânduială în Biserica Lui, zicând: „Luaţi acestea (neorânduieli) de aici şi nu faceţi Casa (Biserica) Tatălui Meu, casă de negustorie... peştera tâlharilor" (Ioan 2,16; Mt. 21,13; Mc. 11,17).

Mai târziu Marele Ap. Pavel înfierează aspru marile neorânduieli din Biserică, zicând: „Au doară n-aveţi casă să mâncaţi şi să beţi? Au defăimaţi Biserica lui Dumnezeu?" (1 Cor. 11, 22).

Sfintele Pravile şi Sinoade arată că Biserica este locul unde omul se întâlneşte cu Dumnezeu, iar cei ce fac neorânduieli... şi defăimează Biserica, cad sub afurisenie şi sub anatemă (Apos. 9, 6; Ec. 66; Ant. 2; Gangra 5; VI 74, 76).

În Sfânta Biserica trebuie, la orice slujbă, să domine pacea, liniştea, buna rânduială. Pomenile ce dau oamenii pentru sufletul răposaţilor să le dea acasă, ori afară din Biserică.

13.ESTE OBLIGATORIE RUPEREA LEGĂTURII DE LA PICIOARELE MORTULUI?

Nu este nici obligatorie şi nici necesară. În timpul citirii rugăciunilor de iertare şi dezlegare, mulţi creştini intrând în panică, nu ştiu cum să desfacă mai repede legătura de la picioarele mortului, care a avut rolul de a-i ţine vârfurile apropiate, după îmbrăcare şi încălţare, până ce corpul s-a răcit şi a rămas într-o poziţie respectabilă şi plăcută. De asemenea se desface în grabă şi legătura de la mâini (dacă a fost cazul să se pună), care le-au ţinut împreunate ca pentru rugăciune până s-au fixat aşa. Acest obicei îşi are originea în păgânismul care credea că mortul îşi continua vieţuirea într-o regiune subpământeană, unde el nu ar putea merge având picioarele legate. Respectarea acestor superstiţii întoarce pe cei ce le practică la păgânism, din care ele au izvorât, mai cu

seamă când aceste legături sunt folosite pentru facerea de farmece pentru „legarea cununiilor” (Ibidem p. 683).

14.ESTE PERMIS CA RĂPOSATUL SĂ FIE CONDUS PE ULTIMUL DRUM CU FANFARĂ SAU ORCHESTRĂ CARE INTONEAZĂ IMNURI FUNEBRE?

Dacă la două din cele trei momente esenţiale ale existenţei, şi anume: la botez şi la cununie, creştinii îşi permit să amestece ceremoniile religioase cu cele lumeşti şi chiar păgâneşti, a face acelaşi lucru chiar şi la cel de al treilea moment, la moarte, când conducem sau suntem conduşi pe ultimul drum, nu-şi găseşte nicio justificare sau iertare. Dacă nici acum nu suntem dispuşi să renunţăm la pompă şi fast, de care am însetat o viaţă întreagă, ce speranţă de iertare putem avea pentru păcatele neispăşite în viaţa aceasta? Dacă la învierea fiicei lui Iair, Mântuitorul „a scos mai întâi afară pe cei ce plângeau, făceau tulburare sau cântau din flaut şi pe cei care îşi râdeau de El, şi după aceea a săvârşit minunea învierii copilei” (Mt. 9, 23-24; Mc. 5,38-40; Lc. 8, 53-54), tot la fel şi noi, pentru a avea speranţă şi a ruga pe Dumnezeu ca răposatul nostru să treacă „din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer” (Ioan 5, 24), deci să aibă parte de învierea cea veşnică, trebuie să renunţăm la zgomot, tulburare şi pompă, măcar la acest din urmă moment, când conducem pe răposatul nostru pe ultimul drum (n. r.).

15.ESTE BINE SĂ SE PUNĂ ÎN BUZUNARUL MORTULUI: PIEPTEN, AC, AŢĂ, BANI ŞI ALTE OBIECTE?

Şi aceasta este o superstiţie şi o credinţă rătăcită care îşi are originea tot din păgânism. După despărţirea sa de trup, sufletul care este duh, are o petrecere spirituală, nemaiavând nevoie de hrană, îmbrăcăminte, aer, apă şi de toate cele necesare în viaţa cea pământească. Respectarea acestor credinţe deşarte, arată cât de necunoscători ai adevărului şi întunecaţi la minte sunt asemenea creştini care fac lucrul acesta! (n. r.).

16.CE ÎNSEMNĂTATE ARE TRECEREA COCOŞULUI ŞI GĂINII PESTE GROAPĂ?

Obiceiul de a se da de pomană cocoş cu găină peste groapă (în unele părţi oamenilor care o sapă), este moştenire păgână, socotindu-se că prin cântatul cocoşului, care vesteşte

orele timpului, se izgonesc duhurile rele (V. V. vol. I p. 684).

17.ESTE BINE A SE ARUNCA BANI PE MORT ÎNAINTE DE A SE PUNE CAPACUL?

Nu este bine. Şi aceasta este o superstiţie izvorâtă din greşita concepţie despre judecata particulară, cum că răposatul îşi răscumpără trecerea prin cele 24 de vămi ale văzduhului, care sunt tribunale de judecare a faptelor (Ibidem p. 683).

18.CE ÎNSEMNĂTATE ARE ARUNCAREA UNUI BULGĂRE DE PĂMÂNT PESTE COŞCIUG?

Aceasta aruncare însoţită de rostirea cuvintelor „să-i fie ţărâna uşoară”, este o moştenire de la strămoşii romani care aveau credinţa fermă în subvieţuirea răposaţilor. Aceasta convingere a lor o scriau pe monumentele funerare prin iniţialele S. T. T. L (Ibidem p. 684).

19.ESTE BINE SĂ ÎNGROPĂM PE RĂPOSAŢI ÎN CAVOU?

După ce primii oameni au călcat porunca ascultării, Dumnezeu a rostit sentinţa morţii asupra lui Adam, rostind: „...în sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce” (Fac. 3,19) Dacă vom respecta hotărârea lui Dumnezeu după literă, ar trebui să îngropăm pe răposaţi numai în pământ. Dar cei ce vor şi au posibilitate a-şi face cavou, vor invoca motivul economiei de spaţiu şi mai mult de cât atât, vor argumenta căci chiar Mântuitorul a fost îngropat în mormânt nou săpat în piatră, şi aşa este. Dar nu trebuie să uităm că subsolul acelor locuri era numai piatră, şi mai mult decât atât, că Mântuitorul era atât de sărac, încât a fost înmormântat într-un mormânt dăruit de cineva. Şi noi dacă am fi atât de săraci, încât să nu avem un loc de îngropare, şi murind am fi îngropaţi de cineva în cavoul lui luxos, noi nu ne-am vătăma cu nimic din cauza aceasta. În definitiv şi cavoul aparţine tot pământului. Întrebarea pe care trebuie să şi-o pună cei ce au şi posibilitatea şi dorinţa de a face din locul lor de veci o adevărată capodoperă, care să înghită în sine zeci şi sute de morminte ale celor ce nu au unde să-şi odihnească oasele, cum vor putea privi în ochi pe Fiul Omului, Care, Dumnezeu fiind, atât de sărac s-a făcut pentru noi, încât „n-a avut unde să-şi plece capul”, iar când a

murit, a fost îngropat într-un mormânt dăruit? (n. r)

20.CE TREBUIE SĂ CREDEM DESPRE CEI CE ÎŞI DAU TRUPURILE SĂ FIE ARSE LA CREMATORIU?

Arderea trupului înseamnă nimicirea lui. De aceea, îşi ard trupurile după moarte numai cei ce îşi închipuie că totul se sfârşeşte cu moartea şi că după moarte nu mai e nimic. Dar noi, creştinii, credem cu tărie în veşnicia sau nemurirea sufletului şi în învierea trupurilor, adică în realcătuirea lor din elementele din care au fost compuse şi în reunirea lor cu sufletul, pentru a fi judecate şi răsplătite împreună cu sufletele cu care au şi vieţuit pe pământ (Dionisie Pseudo-Areopagitul, Despre ierarhia bisericească", VII, 1, p.139-140). Pentru noi, trupul omului este templul lui Dumnezeu, întru care locuieşte Sf. Duh, precum zice Sf. Apostol Pavel (I Cor. 3, 16-17; 6, 19), este locaş al sufletului şi înfrăţit cu acesta, atât la răsplata cât şi la pedeapsă (Dionisie Pseudo-Areopagitul, Despre ierarhia bisericească", VII, 3, p. 149-150). De aceea se cuvine să fie cinstit şi îngrijit şi după despărţirea lui de suflet, iar nu ars ca un lucru netrebnic. Sfintele Moaşte, adică rămăşiţele trupeşti ale Sfinţilor, păstrate uneori în chip minunat, sunt o dovadă vie a cinstirii pe care noi o dăm trupurilor şi darurilor minunate, pe care harul lui Dumnezeu le toarnă în trupurile celor ce I-au bine plăcut. Noi îngropăm pe morţi în pământ, pentru că Dumnezeu însuşi a zis lui Adam: „...că pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3,19). Aşa ne învaţă Sf. Scriptură şi în alte locuri, de pildă: „Tot pământul în pământ va merge, de unde s-a şi zidit" (Iov 34,15). Iar ca pildă vie avem pe Mântuitorul însuşi, Care a fost îngropat şi a stat în sânul pământului trei zile, „făcându-se începătura învierii celor adormiţi" (1 Cor. 15, 20). (Înv. Cred. Ort. a. 1952, pg. 369).

21.ESTE BINE SĂ SE CITEASCĂ ÎN CIMITIR EXORCISME PENTRU CEI EPILEPTICI?

Acest obicei de a cere Preotului să citească Molitfele Sf. Vasile cel Mare în cimitir, pentru cei bolnavi de epilepsie este o superstiţie, bazată pe credinţa că cei ce suferă de această boala sunt bântuiţi de duhurile rele, care în cimitir pot fi mai uşor alungate, fiind ispitite să intre în trupurile celor ce se fac strigoi. Poporul mai pune această practică în legătură şi

cu cele expuse de Sf. Ev. Luca (8, 27), despre demonizatul din Gadara, care locuia prin morminte (V. V. vol. I p. 684, d. aut.).

22.SE POATE FACE POMANĂ CU MÂNCARE DE DULCE ÎN ZILE DE POST?

Acest lucru este condamnabil, lipsind pe cei răposaţi de folosul cuvenit, iar pe cei vii îi încarcă de păcate pentru încălcarea postului şi pentru neîmplinirea datoriei ce o au faţă de răposaţii săi, pe care mai mult îi cufundă decât să-i ridice (n. r.).

23.CEI CE SE SINUCID POT FI ÎNGROPAŢI CU SLUJBĂ OFICIATĂ DE PREOT?

Sinucigaşii de bunăvoie nu pot beneficia de slujba înmormântării oficiată de preot, nu pot fi înmormântaţi în cimitir, şi nici nu se pot face vreodată pomeni sau parastase în amintirea lor. „Cel ce s-a sinucis fiind bolnav sau ieşit din minţi poate fi slujit” (Nic. Sachelarie, Prav Bis. a.1996 cap. 217, pgf. 1851; Sf. Timotei can. 14).

24.CARE POMENI NU SUNT PRIMITE ÎNAINTEA LUI DUMNEZEU?

Pomenile şi milosteniile pentru cei răposaţi, făcute de către cei ce trăiesc în concubinaj, nu sunt primite până ce aceştia nu se vor cununa. Nu sunt primite pomenile făcute pentru cei pe care i-a prins moartea dezertaţi de la credinţa ortodoxă, căci această dezertare se socoteşte sinucidere spirituală. De asemenea, nu sunt primite pomenile făcute cu bani proveniţi din furturi şi nedreptăţi, şi nici milosteniile făcute rudelor, celor bogaţi, şi tuturor celor de la care se primeşte răsplată (n. r.).

25.SE POATE DUCE UN COCOŞ ALB LA SF. ALTAR CA JERTFĂ PENTRU CEI CE MOR NEÎMPĂRTĂŞIŢI?

Prin această abatere se săvârşesc două păcate mari: suplinirea Sf. Împărtăşanii printr-un dar atât de nepotrivit şi condamnabil, şi profanarea Sfintei Biserici prin introducerea de păsări în Sfântul Altar, abatere condamnată de Sinodul VI ec. can. 88, prin caterisirea Clericului care le primeşte şi prin afurisirea mireanului care le aduce. Pe lângă păcatul celui care a murit nespovedit şi neîmpărtăşit, cel care aduce păsări la Altar provoacă şi hazul credincioşilor cauzat de cântatul cocoşilor în biserică (n. r.).

26. POT SĂ SE FOLOSEASCĂ CEI CE AU MURIT NEÎMPĂRTĂŞIŢI, DACĂ SE ÎMPART PENTRU EI LUMÂNĂRI APRINSE CELOR CE SE ÎMPĂRTĂŞESC?

Aceasta este o superstiţie pentru că se crede într-un lucru fără logică şi fără temei. Este şi o minciună pentru că cei ce fac aceasta se mint pe ei înşişi, dând un exemplu rău celor din jur, îndeosebi copiilor nevinovaţi şi neştiutori, care privindu-i le urmează şi le moştenesc obiceiul (n. r).

27. CU CE FOLOSIM PE CEI RĂPOSAŢI TRECÂND ÎN POMELNIC „MORT NESPOVEDIT, NEÎMPĂRTĂŞIT ŞI FĂRĂ LUMÂNARE?"

Aceasta mărturisire publică nu poate folosi cu nimic pe cel ce a murit în stare de nepregătire. Întrucât acest lucru poate avea urmări negative în rândul celor vii, el poate fi socotit ca şi o superstiţie, amăgindu-ne că dacă din neglijenţă ne-ar surprinde moartea într-o asemenea stare, rămâne şi pentru noi şansă de a fi trecuţi de urmaşii noştri în pomelnic cu numirea: „mort nespovedit, neîmpărtăşit şi fără lumânare" (n. r.).

28. ESTE POTRIVIT A SE FOLOSI EXPRESIA „TRECUT ÎN NEFIINŢĂ" ATUNCI CÂND NE REFERIM LA CEL RĂPOSAT?

Pentru cei ce din neştiinţă folosesc această expresie, când anunţă în ziare sau la radio decesul cuiva, vom aduce câteva argumente care să facă lumină în această situaţie. Cuvântul „nefiinţă" este echivalent cu cuvântul „inexistenţă" sau „neant", adică dispariţie, dizolvare. Deci prin această formulare „trecut în nefiinţă", se lasă a se înţelege că cel plecat dintre noi a încetat de a mai exista cu desăvârşire, iar cel ce o foloseşte ar fi un ateu, care neagă viaţa de după moarte şi învierea morţilor. De aceea este bine ca acei ce sunt nevoiţi a face anunţul unui deces, să nu facă aceasta fără băgare de seamă, lăsând a se crede că el este un ateu, sau că anunţă moartea unui ateu. În nenumărate rânduri Mântuitorul nostru Iisus Hristos a mărturisit, atât prin cuvânt, cât şi prin faptele Sale, că noi vom supravieţui după moarte. Astfel, după ce Lazăr a murit, sora lui, Marta, a zis către Mântuitorul: „Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit...". Iisus i-a zis: „Fratele tău va învia". Marta i-a zis: Ştiu că va învia la înviere, în ziua cea de apoi". Şi Iisus i-a

zis: „Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri în veac” (Ioan, 21-26). După aceea a urmat învierea lui Lazăr cel mort de patru zile. Dar cea mai mare garanţie a existenţei noastre veşnice este învierea Domnului nostru Iisus Hristos. În concluzie, expresia „trecut în nefiinţă”, nu este de origine creştină. Ba mai mult, ea nu poate fi considerată nici de origine păgână, pentru că şi păgânii credeau şi cred în existenţa unei vieţi nemuritoare (n. r.).

CU CE SE FOLOSESC RĂPOSAŢII CARE, BOGAŢI FIIND, DAR ÎNCĂRCAŢI DE FĂRĂDELEGI, AU PARTE DE ÎNMORMÂNTĂRI POMPOASE ŞI SLUJBE STRĂLUCITE?

Pentru a găsi răspuns la această grea şi ultimă întrebare, vom aduce la mijloc un pasaj cutremurător din viaţa Sfântului Andrei cel nebun pentru Hristos. „În altă vreme umblând Sfântul Andrei prin cetate a văzut de departe un mort care era dus la groapă şi omul acela era foarte bogat şi mulţime de popor mergea după dânsul, cu multe lumânări şi cu tămâie, iar clericii cântau pe lângă el obişnuitele cântări ale îngropării şi plângere multă de la ai săi se auzea. Iar sfântul vedea, ca înainte-văzătorii, ce se petrecea la mortul acela şi a stat privind şi, deodată, a început a nu se mai simţi pe sine mult timp. Şi iată, a văzut o mulţime de arapi mergând înaintea lumânărilor şi strigau: «Amar lui, amar lui».

Şi ţineau nişte saci în mâini şi turnau cenuşă pe oamenii care mergeau împrejurul mortului. Iar alţii de bucurie şi de veselie jucau şi râdeau fără de ruşine, ca nişte neruşinate desfrânate, alţii urlau ca şi câinii, iar alţii guiţau ca porcii, căci al lor era mortul acela. Alţii mergeau în jurul lui şi îl stropeau pe mort cu apă rău mirositoare, iar alţii prin văzduh zburau împrejurul mortului şi miros urât ieşea din trupul acelui păcătos. Iar alţii din urmă mergeau plesnind cu mâinile şi cu picioarele şi zgomot mare făceau batjocorind pe cei ce cântau şi aşa grăiau între dânşii: «Să nu vă dea vouă Dumnezeu, niciunuia, ca să vedeţi lumina, ticăloşilor creştini, căci cântaţi unui câine: «Cu sfinţii odihneşte sufletul lui» şi

încă robul lui Dumnezeu îl numiţi pe acesta, care este vinovat de toată răutatea». Privind sfântul, iarăşi, a văzut pe unul din mai-marii diavolilor, având ochii învăpăiaţi, care ţinea în mâinile sale pucioasă şi smoală şi mergea la mormântul nenorocitului aceluia ca să-i ardă trupul. Săvârşindu-se îngropăciunea, a văzut Sf. Andrei că mergea îngerul în chipul unui tânăr frumos cuprins de mâhnire şi plângând cu mare jale. Şi era aproape de Sfântul Andrei şi, socotind Andrei că acesta era un tânăr din cei de aproape ai omului mort şi pentru aceasta plânge, s-a apropiat de acel tânăr care plângea şi i-a zis lui: «Jură-te pe tine, pe Dumnezeul cerului şi al pământului că îmi spui şi mie care este pricina plângerii tale, căci nu am văzut niciodată pe nimeni plângând aşa după un mort cum plângi tu». Şi i-a răspuns îngerul: «Pricina plângerii mele este aceasta: eu am fost păzitorul mortului pe care l-ai văzut ducându-l la mormânt şi pe el l-a luat diavolul la sine şi aceasta este pricina plângerii şi mâhnirii mele». Şi Sfântul Andrei a zis către dânsul: «Acum am înţeles cine eşti tu; rogu-mă dar ţie, sfinte îngere, spune-mi care au fost păcatele lui pentru care l-au luat diavolii din mâinile tale?» A răspuns îngerul: «De vreme ce vrei să ştii aceasta, Andrei, alesule al lui Dumnezeu, nu voi tăcea, ci îţi voi spune ţie, pentru că văd frumuseţea sufletului tău cel sfânt strălucind ca aurul cel curat şi văzându-te pe tine m-am mângâiat pentru necazul meu. Acest om era un bărbat cinstit de împărat, însă era foarte păcătos şi foarte cumplit în viaţa sa şi după toate mai era şi desfrânat, înşelător, nemilostiv, iubitor de argint, mincinos, urâtor de oameni, pe care îi vorbea de rău şi le lua camătă şi călcător de jurământ. Pe săracele slugile sale le chinuia cu foame şi cu bătaie şi îi lăsa fără îmbrăcăminte şi fără încălţăminte în zilele friguroase de iarnă şi pe mulţi a ucis şi i-a îngropat sub pardoseala grajdului de cai. Şi astfel era pornit spre necurată aprindere şi îl ura pe Dumnezeu, încât a atras în cursă cam la trei sute de suflete în acele urâte şi groaznice păcate de desfrânare. Şi a venit asupra lui secerişul şi l-a aflat pe dânsul moartea nepocăit şi, negrăite păcate având, îi luară diavolii sufletul, iar necuratul lui trup însuţi ai văzut cu ce fel de batjocură era petrecut de duhurile necuraţilor. Pentru aceasta, o, sfinte suflete, eu mă întristez şi de durere mare mă cuprind plângând, că cel păzit

de mine este acum de râsul demonilor.»

Acestea grăindu-le îngerul lui Dumnezeu, a zis sfântul către dânsul: «Rogu-mă ţie, prietene, să încetezi de a mai plânge, de vreme ce el a lucrat cele necurate şi la sfârşit fără de pocăinţă a venit. Deci, să se sature de lucrurile sale. Iar tu, cel în chipul văpăii, plin de mari bunătăţi, slujitor al Domnului Savaot Atotţiitorul, vei fi întru bunătăţile Dumnezeului tău, de acum până în veci.» Cu aceste vorbe s-a dus îngerul de la Sfântul Andrei, făcându-se nevăzut. Iar cei ce mergeau pe uliţa pe care Sfântul Andrei vorbea cu îngerul, văzându-l pe el stând şi vorbind singur, iar pe înger nevăzându-l, nefiind vrednici de aceasta, ziceau între ei: «Îl vedeţi pe nebunul acesta, cum aiurează şi cum vorbeşte în vânt, nepriceputul?!» Şi îl împungeau pe el şi îl goneau, zicându-i: «Ce-ţi este ţie, nebunule, nevrednic fiind a vorbi cu oamenii, oare grăieşti cu vântul?» Iar sfântul tăcând şi mergând la un loc ascuns, îşi aducea aminte de nenorocitul acela, pe care l-a văzut ducându-l la mormânt şi plângea cu amar pierzarea lui.”

Cuprins

PĂCATUL ŞI MOARTEA.....3
PREGĂTIREA PENTRU ÎNTÂMPINAREA MORŢII.....4
CUM PREGĂTIM PE RĂPOSAT PENTRU ÎNMORMÂNTARE?9
PRIVEGHEREA LÂNGĂ TRUPUL RĂPOSATULUI.....17
DRUMUL RĂPOSATULUI DE ACASĂ PÂNĂ LA SFÂNTA BISERICĂ.....18
SLUJBA ÎNMORMÂNTĂRII SAU PROHODIREA.....22
COBORÂREA ÎN MORMÂNT A RĂPOSATULUI ŞI PECETLUIREA MORMÂNTULUI.....25
POMENILE ŞI SOROACELE DE POMENIRE ALE RĂPOSAŢILOR.....27
ABATERI ŞI OBICEIURI PĂGÂNEŞTI PRACTICATE LA ÎNMORMÂNTĂRI.....31

CU CE SE FOLOSESC RĂPOSAŢII CARE, BOGAŢI FIIND, DAR ÎNCĂRCAŢI DE FĂRĂDELEGI, AU PARTE DE ÎNMORMÂNTĂRI POMPOASE ŞI SLUJBE STRĂLUCITE?. . .38